

ЦІНА: 40 центів

НОВІ ДНІ

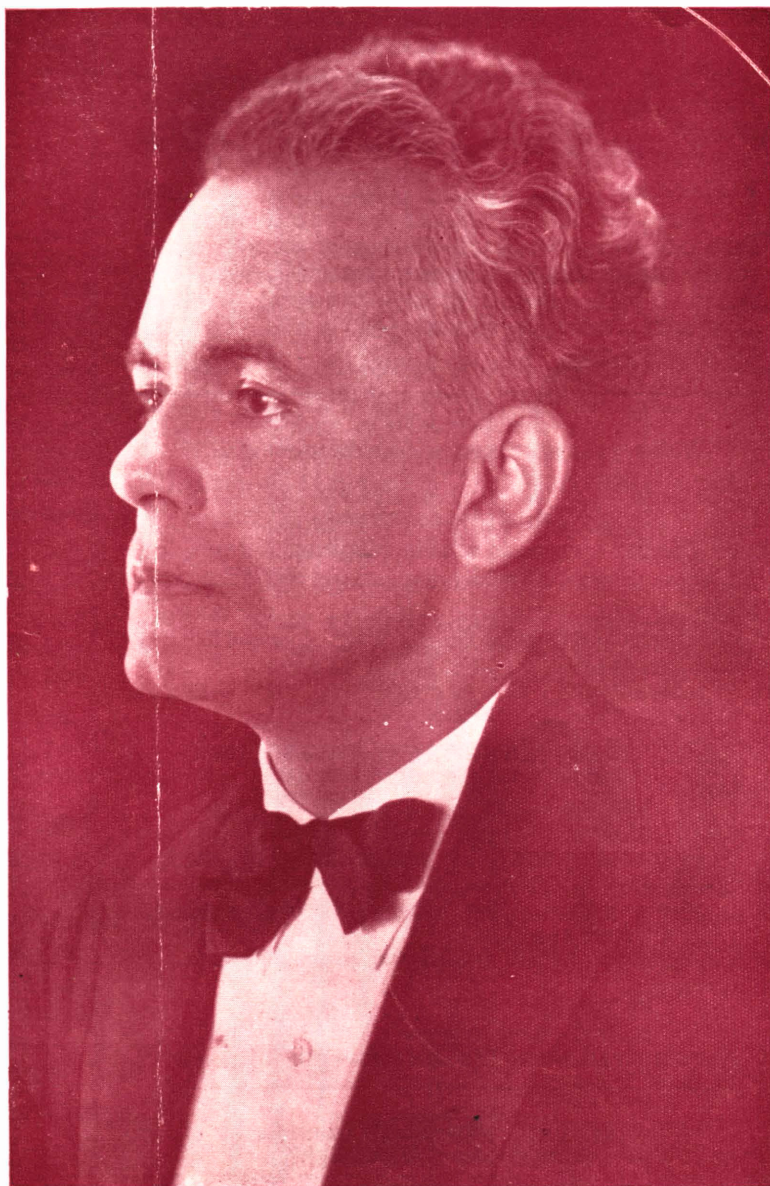
• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК X

ЧЕРВЕНЬ — 1959 — JUNE

Ч. 113

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Коломієць Тамара — Колискова, поезія	1
Костенко Ліна — На світі можна жити..., поез.	1
М'ястківський Андрій — Кликати дороги..., поез.	1
Маруніч Ольга — Я спокою не хочу, поезія	1
Масло Михайло — Гілка, поезія	1
Катран О. — Симетричні сестрички	2
Мелешко Фотій — Чайка Дніпрова	7
Іванисенко В. — Широта світогляду поета	13
Качуровський І. — Строфіка в радянському літературознавстві	15
Сварог В. — Джон Кітс і Яр Славутич	17
Рецензії. Дописи. Ілюстрації. Листування.	

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

Визначний український композитор Микола Фоменко (див. про його авторський концерт у Торонті).

НАЙБІЛЬША ЗАГРОЗА БАНДЕРІВЦЯМ...

Організатори концерту з творів М. Фоменка розіслали були в українську пресу повідомлення про концерт (див. "Нові Дні", ч. 112, стор. 22), у якому було таке речення:

"Піяністка Дарія Гординська-Каранович писала про нього, що цей визначний майстер музики "залишається романтиком навіть тоді, коли він користується мажорними засобами, щоб зблизити слухача до сприйняття виявів його поетичної, мрійливої душі" (Нові Дні, лютий, 1955).

"Гомін України" все це надрукував, але "забув"

"НОВІ ДНІ"

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во "Нові Дні", редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: \$ 3.50, піврічна \$ 2.00

США — річна: \$ 4.00, — піврічна: \$ 2.50 амер.

Зміна адреси: 10 центів (можна канадійськими поштовими марками, чи амер. грошми).

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI, Box 452, Term. "A"
Toronto, Ontario, Canada.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G. P. O. Adelaide,
South Australia

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Аргентині:

"Peremoha", 25 de Mayo 479 (26),
Buenos Aires, Argentina

Передплата: річна 25 пезів, піврічна 15 пезів

Address:

"NOWI DNI", a Ukrainian Monthly.

Editor: Petro Wolyniak.

Nowi Dni, Box 452, Term. "A", Toronto, Ont., Canada

подати джерело, відки ці слова взяті. Так і зникли (Нові Дні, лютий, 1955).

Ая-я-я-яй, хлопці! І як вам не соромно отак "політикувати"! Ото ви аж так боїтесь "Нових Днів"?.. Ти диви, а ще й революціонерами зветесь!

Ех, Дорогий Степане Андрійовичу! Шкода мені Вас, що Ви мусите над такими нікчемами вождувати! Дуже шкода. Бо як вони Волиняка бояться, то якже Ви з ними думаєте на Хрушова йти?.. Не забудьте хоч наказати, щоб вони перед походом милом запаслись...

Ну, а ви, дорогі колеги з "Гомону України", знайте, що так робити негарно — редакторська етика на такі речі не дозволяє.

З щирою любов'ю і найбільшою приязню до Вас,
Ваш завжди

П. Волиняк

ПОМЕР АКАДЕМІК О. Н. СОКОЛОВСЬКИЙ

25-го квітня н. р. помер у Харкові визначний український учений з галузі ґрунтознавства — проф. Олексій Никанорович Соколовський — директор Харківського сільсько-господарського інституту і Українського науково-дослідного інституту ґрунтознавства.

О. Н. Соколовський народився 14 березня 1884 року в селі Велика Бурімка на Черкащині. Закінчивши природничий відділ Київського університету і Московську сільсько-господарську академію, він від 1911 р. по 1922 рік працював як асистент і викладач, а від 1922 року як професор академії ім. Тімірязєва. У 1924 р. його обрано професором і завідувачем катедри ґрунтознавства Харківського сільсько-господарського інституту. Академік О. Н. Соколовський написав понад 150 наукових праць, зокрема відомий підручник для високих шкіл "Сільсько-господарське ґрунтознавство".

МАЄМО ТАКІ ДИТЯЧІ ВИДАННЯ:

Тарас Шевченко — ВІРШІ, стор. 44, формат: 10 x 7, 42 ілюстрації і портрет Т. Шевченка роботи Слищенка. Кольоровий друк, обкладинка двокольорова, гарний папір.
Ціна — \$0.90.

РАЙДУГА — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, 26 ілюстрацій, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в 2-х кольорах.
Ціна — \$0.35.

М. Трублаїні — ПРО ДІВЧИНКУ НАТАЛОЧКУ І СРІБЛЯСТУ РИБКУ, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі на всю сторінку ілюстрації, обкладинка в 2-ох кольорах.
Ціна — \$0.40.

"СОНЕЧКО Й ХМАРИНКА" — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат — 10 x 7 цалів, 33 ілюстрації, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в двох кольорах.
Ціна — \$0.35.

"РУКАВИЧКА", стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі й гарні ілюстрації, кольоровий друк.

Ціна — \$0.40.

Замовляти в "Нових Днях".

Authorized as second class mail, Post Office Dept., Ottawa.

Printed by KIEV PRINTERS, 686 Richmond St. W., Toronto, Ont., Canada

ЛІРИКА МОЛОДИХ В УКРАЇНІ

Тамара КОЛОМІЄЦЬ

КОЛИСКОВА

Ой, гулі-гулі, сни-голуб'ята,
Розправте крильця свої — хмарини.
Розсипав вечір зірки-зернята,
Мов тарілку, на небо синє.

Їх місяць-півник клює до ранку,
І ронить в трави одну по одній.
Ой гулі-гулі, летіть до ганку,
Ширяти годі в нічній безодні.

Ой, гулі-гулі, в моє віконце,
Не забаріться, глядіть, за північ,
Нехай насняться маленькій доньці
Зернята-зорі і місяць-півник.

Ой, люлі-люлі, моя дитино.
Бо ніч минає, бо ніч втікає.
Жарптиця-сонце у небо злине
Змете зернята і сни злякає...

Ліна КОСТЕНКО

НА СВІТІ МОЖНА ЖИТЬ...

На світі можна жить без еталонів,
По різному дивитися на світ —

Широкими очима,
З-під долоні,
Крізь пальці,
У квартиру,
З-за воріт.

Від того світ не зміниться ні трохи.
А все залежить від людських зіниць.
В широких відбивається епоха,
У звужених — збіговисько дрібниць.

Андрій М'ЯСТКІВСЬКИЙ

КЛИКАЛИ ДОРОГИ...

Кликали дороги в дальні перелоги,
Кликали, гей, кликали —
Не докликались.

Бо сніги з вітрами віяли ярами,
Віяли, завіяли —
Поле замели.

При котрійсь дорозі дівчина в тривозі...
Хто вона? Чия вона?
Де її знайти?

Стрілись ми весною, йшов я борозною,
Глянула, поглянула
Усміхнулася.

А тепер ті очі сняться опівночі,

Видяться, привидяться,
Кличуть в далину.

Ой, піді снігами, круто берегами,
Нивами мінливими
Ввечері пройду.

Що мені дороги, дальні перелоги?
Кликали, гей кликали
Очі голубі.

Ольга МАРУНІЧ

Я СПОКОЮ НЕ ХОЧУ...

Я спокою не хочу, ні!
Я хочу грому весняного,
Щоб блискавок стрімкі вогні
Мені світили всю дорогу,

Щоб краплі свіжі і важкі
Дощів перлистіх і шумливих
Хитали дужі колоски
І яблунь зоряні наливви.

Не хочу тиші край ставка,
Стократ миліша путь незнана,
Терниста часто і важка,
Та в ній роздолля океана.

І лету гостре відчуття,
І тайн незвіданих тривоги,
Жага невтомлена життя
Й шалена радість перемоги.

Я спокою не хочу, ні!
Ходить я хочу під вітрами,
Де небо синє в далині
Говорить з рідними ланами,

Де пахнуть терпко полини,
Де вік стоять дуби крилаті,
Де мудру грань ночей і днів
Дано лиш сонцю відмикати.

Я хочу словом, що з грудей
Знов рветься піснею буйною,
Прославить вік наш і людей
З їх щастям, горем і красою.

Михайло МАСЛО

ГІЛКА

Сад по вінця місяцем залитий,
Солов'ї натьохкались давно.
Тиша. Північ. Не шелеснуть віти.
— Хто ж то, мамо, стукає в вікно?

— Доню, доню, то вишнева гілка.
Не хвилюйся ти, спокійно спи.
Гілка завжди стукає, як тільки
За сімнадцять літ переступи!

СИМЕТРИЧНІ СЕСТРИЧКИ

(Зустрічі в дорозі).

У пливку розколихану тишу посипався грук і гуркотіння, вдарили приглушені гудки. Вагон шарпнуло, підкинуло і з підтрусом котить по вибоїнах. Докучне дратівне торохкотіння перешкоджає слухові бути на сторожі.

— Знову ставлять нас на запасну колію... Який це день їдемо?.. Восьмий?..

Розплющую очі: півтемрява, всю підлогу горорізьбою залягли нерухомі сірі постаті, лише посеред вагона на тлі червоного пашіння розжевреної печі — волохата воружка тінь. Таємнича тінь робить гострий рух — великий чорний диск широким півколом ріже гаряче тло й опускається... зникає десь. Тієї ж миті там щось розсердилось: чавунно клацнуло, засичало... чадить і бризкає.

Знаю, що то Тітуся смажить в олії скибки хліба, але мені коштує зусиль подолання фантастичної уяви.

Поїзд зупиняється, нерухомі постаті поволі оживають. Діти просять їсти і біля печі вже зайняли чергу дві мами. Відсувають широкі двері (чи не сказати: ворота? — бож вагон коров'ячий). Кілька чоловіків вискочили й подалися на розвідки.

Зовсім розвідніло. Всі завештались біля клунків, хто мовчки, хто привітливо озиваючись до сусідів. За тиждень трохи придивились один до одного, хоч ні про що не розпитували, не знали прізвищ. Мабуть для зручності взаємовідносин, помітніші якоюсь рисою дістали прізвиська. Так за

життерадісною, до всього цікавою й до всіх приязною старшою жінкою затвердилось ім'я Тітусі. Та, в свою чергу, прозвала Бухгалтером неповороткого батька великої родини, що всю роботу й турботи дорожні залишає на дружину й старшого сина, а сам сидить на купі клунків і час від часу проголошує сентенції. У Тітусі таке філософське ставлення до життєвих дрібниць асоціювалося з фактом чи, мабуть, з обов'язками бухгалтера. Ще є Михайликові тато й мама і мама Катрусина. Серйозну, дуже гарну молоду жінку нишком звуть Синьою Квіткою: сама зодягнена в синє, має сині валізки, навіть, книжки, що їх читає протягом тижня без перерви одну за одною, в синіх обгортках.

Синя Квітка добре знає німецьку мову, але, коли до вагона заходять німці, вона не озивається. Крім Бухгалтера, ніхто в нашому вагоні з німцями не заграє, кожен ледве ховає свою ворожість, хоч їдемо ми до Німеччини добровільно, втікачами.

А німецькі солдати часто заглядають до нашого поїзду, очевидно, ті, що побували в Україні. От і тепер, підійшло кілька, один по-змовницькому махає руками й шепоче: "Самого... купуват...".

— Пан! Нема шнапс. Нікс. Комендант ферботен, — голосно відповідає Тітуся.

Неждано завила сирена. Хвиля наростаючих звуків миттю відкинула солдатів і понесла їх геть з несамовитою швидкістю. З пасажирського поїзду посипались люди впереміш із валізками, парасолями. Друга хвиля змела їх в одному напрямі, як сухе листя.

А покупець самогону ще тут, виявився людяним: умовляє нас тікати до бункера. Та ніхто не рушає з місця, лише матері закирчали й завоктали, ховаючи дітей під крила.

Сивенька бабуся прилягла, шепочучи молитву. Дочка вкриває їй голову килимком.

— Укрий, дочко, ноги: в голову нехай б'є, аби ніг не перебило... Нашо мені голова без ніг?

Ще де-не-де вириваються перелякані голоси... тупіт... Шамотіння...

Нарешті тиша.

Все причаїлося, глибше втягло голови, затіло подих... зменшило розміри...

Тиша напружена, натягнута міцним полотном. Ось-ось налетять, дзвінко прорешетять з кулеметів, вибухами рвучко розкидають на шматки.

Як довго триватиме нестерпне чекання?

Здалеку бринить мотор. Здалеку, не над головою: можна трохи розпружити втягнену шию.

Бухгалтер обережно вихиляється з напіввідсунених дверей.

— Он, виблискує...цей не бомбитиме... Тут, взагалі, не бомблять тепер. Це ж факт. О, і ястребок виринув... Дивиться: заходить... спускається... спускається... Невже кине?

Ляск. Тріск. Поштовх повітря.

ЗВУКОЗАПИСНА СТУДІЯ "УТА"

142 Second Avenue — New-York, 3 N.Y., USA

— виготовила —

ДОВГОГРАЙНІ ПЛАТІВКИ

1. У виконанні — Йосипа Гірняка:

В. Стефаника: "Сини", О. Вишня: "Чухраїнці", "Чукрен", "Лекції по українознавству".

2. У виконанні — О. Добровольської:

"Народні казки"

Незабаром будуть виготовлені:

1. Казки та байки для дітей дошкільного віку, 2. Твори Шевченка, "Монологи" Гриця Зозулі, 4. "Мойсей" Івана Франка, 5. Пісні чоловічого хору "Думка".

Ціна одної платівки — \$3.95

Замовлення слати, залучаючи поштовий переказ або чек на адресу:

UTA Recording's Studios, Inc.

P.O. Box 23, Cooper Station,

New-York 3, N. Y., USA

У Канаді платівки "УТА" можна набувати у представника "УТА":

Mrs. N. Spolska

210 Oakmount Rd.

Toronto 9, Ont., Canada

— Кинув... мабуть дві. Невеликі, бо й вибуху справжнього не почули.

— Проте, дим підіймається...

— То по той бік станції. Ми там бачили на платформах гарматні великого калібру... Не влучив... на щастя... Знаєте, що було б? — Говорить хтось із тих, що ходили на розвідки.

— Близько до станції стоїть ще один поїзд з нашими людьми. Ото налякалися.

Вже надвечір привели до нас біду перелякану жінку з двома дітьми. Дівчатка досить жваві, хоч їхніх личок не видно за пов'язками.

Комендант сказав дати їм місце в нашому вагоні, а в сусідньому їде "фрау доктор", вона пік-

луватиметься потерпілими. За хвилину приходить "фрау доктор", тихо, заспокійливо зашепотіла до матері, нахиляється до дітей, підбадьорює їх, потім випросталась і оглядає всіх нас. Як командир оглядає підвладних — приходить на думку порівняння. А Тітуся вже вгадала своє призначення, поспішає на поміч. Швидко нагріли чаю, десь дістали соломи, прослали кожушки і рядна. За якийсь час з'являється молоко й мармеляда — то з пункту допомоги фольксдойчам випросила для хворих "фрау доктор".

Вона вже напоїла жінку, дала їй таблетку й уловила лягти. Ще довго напуває й годуює дітей, потім укладає їх спати, Тітусю просить поглядати.

Сама теж переноситься до нашого вагона й приводить дівчинку (мабуть, такого ж віку, як її підопічні), з допомогою Тітусі швидко й зручно влаштувалася, поклала спати свою дочку і йде роздобувати бинтів та ліків.

Ніч. Ідемо. Одноманітно цокотять колеса. Моя сусідка щось говорить до дівчаток. Хто вона? Десь ніби зустрічала її... Ще в школі? Якось колега-студентка? Чи в тих страшних чергах з "передачами"? Забуті обличчя виринають і знову затуманюються, пливе один фільм за другим, а її не знаходжу. Засинаю.

Другого дня знаємо, що лікарка зветься Марією Олександрівною. Енергійна й упевнена, вона заспокійливо впливає на всіх нас. Здається, для цієї жінки не існує ніяких труднощів, у скрутний час вона не розгубиться, зуміє дати раду собі й іншим.

Ще зранку Марія Олександрівна заохотила свою Галинку розважати дівчаток, — бо в них очка зав'язані, вони нудьгують. Незабаром усі трое загомоніли, потоваришували відразу.

Мати дітей не хвора, але ми їй радо допомагаємо чим тільки можемо, і вона дозволяє про себе піклуватися, приймає послуги з приємною усмішкою, а дівчаток цілковито віддала під опіку Марії Олександрівни.

Лише Тітуся її не злюбила:

— Ач, нілий день вилежується! Потягається та облизується, як та кицька.

Не можна відмовити Тітусі в постережливості, проте, Кицю захищають, ніхто не хоче кривдити. Пильнуємо, щоб вона не почула Тітусиного бурмотіння.

Держу миску з борним розчином, Марія Олександрівна починає промивати очка дітям.

— Ось, промию тобі очка, буде краще. Не бійся, дитино, не болітиме. Приємно, коли промивають. Все добре, очкам нічого поганого не сталося, не пошкоджені, тільки вдарило хвилею повітря... запорошило... Ще трохи червоні... А гарні оченята, чор...

Голос наче заламався, так раптово вона урвала й нервовим рухом підводить дівчинку до світла, напружено вдивляється в очі, розглядає личко... Не наклала пов'язки одній, розбинтовує другу. Квепиться глянути.

Що сталося? Чого вона така стурбована? Невже недобре дітям з очима? Не дай, Боже, осліпнуть. В цих умовах, де шукати фахової допомоги?

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх клас українських шкіл на еміграції:

1. Л. Деполович

БУКВАР

Четверте поправлене видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

2. Петро Волиняк

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої класи

Третє поправлене й поширене видання

Ціна: у Канаді і США — 1.10 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

3. Петро Волиняк

КИЇВ

Читанка для 3-ої класи

Друге збільшене видання (більший формат
і виразніший та більший шрифт)

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

4. Петро Волиняк

ЛАНИ

Читанка для четвертої класи

Друге поширене й поправлене видання
(збільшено кількість сторінок, збільшено шрифт
і формат сторінки).

5. Петро Волиняк

ДНІПРО

Підручник з історії української літератури
і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу.

Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

6. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
(Фонетика й морфологія).

Підручник пристосований до українських
еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).

Сьогодні — це єдиний підручник
з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням

І куди мати подінеться з такими дітьми? Страшне майбутнє...

Лікарка ледве опанувала себе, закінчила промивати й перев'язувати, доручила дітей Тітусі, сама лягла й укилася з головою.

Напружено слідкую: Марія Олександрівна здійснює пов'язки дітям. Слава Богу! З густих вій дві пари чорних оченят розбризкують стільки радості, що малі Катруся й Михайлик аж застрибали навкруги.

— Та які ж вони подібні: очка й носики однакові, ще й підборіддя в обох заклеєні плястирем...

— Симетричні сестрички, — виголосив Бухгальтер.

Вибух сміху, але відразу втих од нового здивування.

— Гляньте, їх три однакових: Галинка має такі самі очі й носик... От, тільки в Галинки глибока ямочка на підборідді...

— Хто знає? Може й у сестричок ямочки... за плястирем не видно...

Дивлюся на Кицю — вона зніяковіла, знітилась.

— Ой, лихо! Марії Олександрівні недобре, — шепоче Тітуся. Справді, та сидить бліда із заплющеними очима. Тітуся дає їй води й допомагає лягти.

Всіх уразила надзвичайна аж таємнича подібність. А все ж, це не до кінця пояснює зміну в Марії Олександрівни. Що її турбує? Що підкосило таку, здається, кріпку натуру? Вона глибоко зранена... горем?.. особистим?

Розумна, до всього вдала, ще гарна... Якесь шляхетна краса, лише неплекана... Чого їй бракує? Хіба трохи... отієї Кициної вигинистості та безпорадності, що так вабить мужніх чоловіків. О, безпорадність і безсилля! Яка то, часом, могутня зброя беззахисної жінки.

Марія Олександрівна сьогодні спокійна. Зранку заходилася коло дітей, зняла плястир. Уже й не дивуємося, що в обох ямочки на підборіддях. І Марія Олександрівна не зраджує тривоги, тільки рішуче підходить до Киці й з притиском питає:

— Ви з Дніпропетровського?

— Чому... чому ви мене питаєте?

Киця зблідла, поглянула навкруги, наче шукає захисту, й закліпала очима.

— Відповідайте — ви з Дніпропетровського?

— Ні, ні. Я з Херсона... в Дніпропетровському ніколи не була.

— Не були?

— Не була...

...Відійшла. Чи справді вона зідхнула з полегшенням, чи то тільки я?

Але ж... Дніпропетровське! Так от хто вона. Як я її не впізнала? Це ж Воронюк. Власне, знайомі ми не були, але скільки разів я її бачила... Чи й вона мене знає? У нашому невеликому містечку інтелігенції було обмаль... А втім, мабуть пам'ятає лише своїх пацієнтів. Вона була завжди переобтяжена роботою, а надто, коли Воронюк поїхав до Дніпропетровського вчитись. Як тяжко їй доводилось працювати, щоб дати йому змогу закінчити ін-

ститут. Чого сама не поїхала? Починали вони заочно разом... Говорили, що жінка вчилася незрівняно ліпше, ще й чоловіка підтягала... А я сердилась, те чуючи — то ж роки мого гострого зацікавлення питанням рівноправності в родині... Воронюки розв'язали проблему практичніше — один вчився, другий мусів заробляти. Він би не заробив і того, що вона. Як акушерка, завжди мала дещо приватно, і не відмовлялась, коли трапились приватно нічні вартування біля тяжко хворих... Не легко їй було... Витримку й непохитність мала залізні...

Коли він закінчив інститут? Щось... у 36-му році, здається... І як їй вдалося домогтись у відділі охорони здоров'я його призначення в нашу лікарню? А може оминули б катастрофи, коли б він виїхав?.. Куди тоді посилали нових лікарів?.. десь в азійську частину СРСР...

Як вона його чекала! Нарешті, скінчив... приїздить лікарем... Комуś зрадила таємницю: вже й дитину дозволила собі... було "в дорозі"... може саме ця Галинка?

І що сталося? Чи ту загадку розгадали? Чого він тоді пішов до Дніпра?.. Та й чому залишався в Дніпропетровському, коли обіцяв... коли мусів бути дома? Того ж дня йому треба було починати працю в лікарні...

І слідство нічого не вияснило: ні підтвердило саможубства, ні заперечило. Мирон добре знав те місце — запевняв, що там і дитина не втопилася би...

А як розв'язали плутанину з мешканням? Здається, не розв'язали... ніяк... Студенти запевняли, що Воронюк останній рік з ними в гуртожитку не мешкав, лише числився... приписаний був там, листи й пакунки з дому одержував на гуртожиток, а сам проживав десь інде...

Як вона пережила своє горе, і як далі складалось її життя?..

Роз'їхалися ми з містечка того літа...

НАЙ

**ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВШИЙ ХАРЧ,**

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ

МОЛОКО

І МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРИ

СПОЖИВАЙТЕ

ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ

ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ

ROGERS DAIRY Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.

Phone: RO. 9-7193

Тітуса обережно переступає мої поги, в темряві добирається до Марії Олександрівни.

— Ви не спите? Голубонько моя, ну як вам, краще? І яка вас біда раптово спіткала? Свого серця шматок відрізала б, щоб горе наше лікувати...

— Дякую, тітусю... Горе давнє... та чи й було воно... таким? Не час тепер вередити рану... стару... присохлу... Не журіться тим, тітусю... Коли б уже нам швидше до якогось кутка... Відшукаємо вашу дочку. Говорите, в баура вона? Може пошастить її до нас перетягти (де нам прийдеться бути?), або ми до неї доб'ємося. Тримаймося одна одної. Казав комендант, що ранком приїдемо до Перемишля, там відбудемо перевірочні комісії... Шукатиму способу, щоб нам не розлучитися...

Їдемо вже німецькою землею. Бачимо мало що: поїзда пускають переважно вночі, а вдень стоїмо по глухих кутках. Краще й не бачити: міста розбомблені, краєвиди сумні в цю пору року.

Руїни Франкфурта вжахнули — а що, як нас привезуть на отакі купи каміння?

У вагоні, крім Синьої Квітки, нікого, з ким починали скорбну путь од Вознесенська. У Перемишлі роз'єднали й перетасували всіх. Тепер наші товариші в дорозі — самітні, здебільша чоловіки, старші й молоді. Хотіли з Синьою Квіткою перейти в сусідній вагон, але там діти плачуть безперестанку. Нехай уже... якось доїдемо. В жіночому оточенні було б зручніше, проте, тут настрої бадьоріший.

Диригент поживавлює життя. Залюблений в українську народню пісню, він чи й думає про що інше. Вже збирається організувати хор, випробує голоси. Хлопці поволи піддаються умовленням.

— Василю, прошу тебе, не огинайся. Кажеш, співав у хорі, а тепер ладен занедбати пісню? Це ж наш найцінніший скарб!

— Та як його співати?.. ось, їдемо... самі не знаємо куди...

— Куди б не їхав, а ти носи з собою рідну пісню. Полегшуй життя собі й іншим... Он, говорять, тепер у остівські табори німці дозволяють хорові приїздити — думаєш там нас не чекають?.. Їдемо не знати куди? Доїдемо, ступимо десь на твердий ґрунт. Маємо руки — хліб щоденний добудемо й слабшим допоможемо... Але не хлібом же єдиним... знаєш?.. Не хили голову, козаче. Я залишився самотин на світі... шапка, люлька — вся родина... а з нашою піснею гори перевернув би...

Василь неохоче відкашлюється:

**Козак од'їжджає,
дівчинонька плаче:
"Куди їдеш, козаче?"**

Десь із кутка дівочий голос і собі допитується:

Куди їдеш, козаче?

І на тому затихають. Диригент благально дивиться на Василя й, не діждавши продовження, відповідає другою:

**Прощай, миленька чорнобривенька,
їду в чужу сторононьку...**

І знову озивається дівчина. Голос голубкою в'ється побіля диригентового.

Н О В І Д Н І, ЧЕРВЕНЬ, 1959

Козак просить:

Дай же, дівчино, хустинку...

Не хоче дівчина відпускати його в далеку дорожку, і не словами, тільки голосом умовляє... то відходить і тужить, то припадає... голубить... благає... Не вблагала, не спинила:

темної ночі покрили очі...

Замовкли обоє.

Самітно сидить молодий хлопець, майже підліток, завжди тихий, зажурений, до всього байдужий. Тепер він зворушений — вже згасли останні звуки, а він чекає ще, оглядається в бік співаків... Чого ж не продовжують? Ображений аж очі заплющив. Тоді, ритмічно погойдуючись, так із заплющеними очима, починає:

**Вернись синку, додомоньку,
змню тобі головоньку...
змню тобі головоньку...**

Олекса схилився на руку, тихенько, щоб мало хто й чув, скаржиться... висловлює гіркий біль.

Ой не час юнакові додому вертатись, несе неприласкавлену русу голову між чужі люди... мабуть надовго.

Притихли. Не тільки Олекса в цю хвилю думками далеко звідси...

Синя Квітка підійшла до дверей. Виглядаю й собі: мрячить, безсніжне горбувате поле тягнеться довгою мертвою смугою, лямованою густими терниками. Близько до колії поле засняділо мокрими знівеченими капусниками. Ні неба, ні обріїв — замість них кволі брудносірі драглі.

Гнітять. Не можу дивитись, їду в куток.

Мовчимо.

**Заросли шляхи тернами на ту Україну,
мабуть я її навіки, навіки покинув...**

Що це? Звідкіля?

Синя Квітка, все ще біля дверей, сперлась на перекладину, говорить у дощик дрібненький, в неспокійний простір. Чи й помічає, що говорить у голос?

**Мабуть мені не вернутись додому ніколи,
мабуть мені загинути на чужому полі.**

Олекса не соромиться сліз, вони йому котяться, скапують з обличчя і б'ють у коліна. В гурті біля диригента співаки низько похиляли голови. Жінки схлипують.

Нарешті, диригент не витримує, певне, почуває за собою відповідальність. Став посеред вагона, заховаючи глянув на всіх, усміхнувся.

Ой на горі та жінці жнуть...

Де в нього така сила бадьорости взялась у цей момент?

**Ой на горі та жінці жнуть,
а попід горою
яром-долиною
козакки їдуть.**

Хлопці разом підхоплюють:

**гей, козакки їдуть...
Попереду Дорошенко
веде своє військо
славне запорізьке
хорошенько...**

Необмежену владу над людиною має пісня. Всі

співають. Захоплено виводить дзвінкий Олексин голос:

славне запорізьке...

Розправились зігнуті спини, проясніли обличчя, сяють очі.

Тепер Василь сам починає:

Ой чи пан, чи пропав — вдруге не вмирати...

Диригент підходить до Синьої Квітки.

— Снитись мені, що ви маєте чудовий голос. Прошу вас, заспіваймо разом. Не хочете допомогти...

— Хочу й обіцяю допомогу при першій нагоді...

— Що ви звете першою нагодою? Не гаймо часу, доки їдемо можна випробувати й підібрати голоси...

— На свій голос покищо надіюсь... принаймні, для хору...

Загадково посміхнулася. На його допитливий погляд щось тихенько сказала.

— Як?! То ви Ярина Михайлівна? Ви? справді?.. Сон мене не обманював... У Києві я чув вас кілька разів... бачив тільки на сцені... тепер не впізнав. З вашим покійним чоловіком ми товаришували в школі. Мое співчуття вам... запізнене, але шире... Дозвольте стояти завжди вам до послуг.

— Дякую.

Обережно взяв її руки, цілує з побожністю.

— Де ж ви були? Я думав вас евакуювали...

— Пошастило залишитись... сиділа тихо... на селі. Не хотіла йти до театру під егідою німецькою...

— І тепер, певне, ще не чекати добрих часів, але мусимо працювати... Дорога Ярино Михайлівно, невже відмовитесь?.. Допоможете?.. Не покинете мене самого? Обіцяєте?..

— Обіцяю, Ігоре Васильовичу.

Можна вірити, що приїхали. Вийшли з вагонів у чорну ніч: світла станції замасковані, лише деколи ручний ліхтар на мить вирве з півмигання риси то розгубленої постаті, то переляканого обличчя. Від того ніч ще чорніша.

Твердий ґрунт, а ноги не певні стояти на ньому — занадто довго були на колесах.

— Куди нас привезли?

— Хіба не чули? Пермазеньке. — Хтось сміливо вимовляє назву французького міста на свій лад. І це дивним чином заспокоює: не розгубимось і тут, в якійсь мірі освоїмо новий життєвий простір (тісний він буде!).

Передні рушили — голоси й кроки посуваються все далі. Не помічаю, як понесло й мене в загальному потоці. Постаті спереду й з боків тільки вгадую, око не розрізняє нічого. Іду в темряві, не знаючи де й куди...

Фатальний крок у невідоме?

Ні, ще не час впадати в розпач. Ще над головою чисте небо, світлий Чумацький Шлях, ще бачу інтимно знайомий визерунок зоряної мережі.

— А що то за мур такий високий і чорний? Скільки йдемо, а мур не кінчається... затулює пів неба...

— Говорять, що гори...

Такі стрімкі? Бачила гори високі, висоту їх помітно на віддалі, а тут, здається, ступиш кілька кроків і рукою дістанеш. Невже гори?

Очі поволі звикають, і мабуть уже світанок починає вливатися у ніч, все ясніше вирісовується зубчаста лінія.

То ми в якомусь урвищі величезних розмірів. Тому й ніч була така чорна, навіть під зоряним небом.

— Здалеку везли нас, щоб скинути в це урвище...

— Не нарікайте, тут безпечніше, сюди й літак не наважиться наблизитись.

Говорять у мене за спиною. Пізнаю голос Марії Олександрівни й невимовно радію з того — ступили перший крок на терен табору і в цю хвилину така зустріч. Добрий знак.

Відбули вдруге (після Перемишля) принизливу процедуру миття в бані, дезінфекції, медичного огляду. Ще, слава Богу, з німецькими лікарями були й наші. Очевидно, великої ролі вони тут не відіграють, все ж, легше... хоч співчуття читали в їх очах, та знаємо до кого звернутись у критичний момент.

Покуштували вже й супу з горезвісною бруквою — нічого, проковтнути можна... Не страшна й бруква... доки маємо в мішках свої запаси. "А там, звичайно", хтось потішає.

Чистий світлий барак з довгими рядами ліжок. Свіжа постіль. Лежимо, відпочиваємо.

— Маріє Олександрівно, там вас шукають ті лікарі, що нас оглядали після бані... Старший доктор і молоденька... не німці, наші...

Марія Олександрівна накидає плаща на плечі, поспішає назустріч.

— Доктор Воронюк... доктор Калиновський. Як себе почуваєте, Маріє Олександрівно? Знайомлю вас, Вікторе Андрійовичу, з наймужнішою нашою колегинєю. Ми разом кінчали інститут... згадую студентське життя і повна вдячності за підтримку моральну й допомогу в оволодінні фахових дисциплін... Я не мала блискучих здібностей...

— О, вічна українська скромність! Не вірте, колего, дівчатко дуже здібне. Не в усьому була моя перевага, хоч до інституту я прийшла з немалим стажем фельдшерки-акушерки.

— В блискучі здібності моєї молодшої помічниці вірю, і вдячний вам, що якоюсь мірою спричинились до зростання цього майбутнього невропатолога... світової слави...

— Докторе...

— А вас, героїчна колего, вітаю в пермазенькому проваллі. Чи маєте якісь пляни, точніше сказати, неокреслені бажання? Хочете тут залишатись? Хочете десь у тихий куток Льотурингії?

— Хотіла б покищо перечекати в тихому куточку. Ситуація непевна, треба розглянутись.

— Тут не наша сила й воля, але за два роки трохи вивчили обставини, нав'язали знайомства... Довідаємось куди розподіляють новоприбулих, зробимо все, в межах наших можливостей. Не багато чого є до вибору... аби не потрапили в табір з острівським режимом. Тепер є кілька малих, там порівняно людські умови... На цьому залишаю вас, поспішаю. Побачимось увечері, до того часу щось вивясню.

— Нарешті, зустріну землячку, — говорить молода лікарка — в бюрі є наші, вони перевіряють списки прибулих, з мого міста досі не було нікого, а це знайшли одну адресу.

Звертається до всіх у кімнаті:

— Хто знає пані Глинську? Вона їде з двома дітьми...

— Я — Глинська, — озивається Киця.

— Вибачте, що непокою вас... і рада зустрічі... земляки ми. Я теж із Дніпропетровського... з дому виїхала ще сорок другого року... Як наше місто? Дуже знищили німці при відступі? І ще одно, головне: може випадково знаєте мою маму... Корінь Надію Іванівну... вулиця Гоголя...

— Я виїздила з Чечелівки... на вулиці Гоголя мешкала до війни... Корінь не знаю... на жаль. — Промимрила Киця.

Сьогодні оголосили про наш від'їзд. Я в тому гурті, що й Марія Олександрівна. Побачимо, які там... людські умови...

Приходить молода лікарка прощатись, з нею Синя Квітка.

— А ви, Ярино Михайлівно, куди їдете?

— Це тут залишаюся. З хором не так, як ми сподівалися, хористи наші поїхали робітниками на залізницю... Але хлопці вже згуртовані... прийде час...

— Як Ігор Васильович?

— Не втрачає надії, дещо йому обіцяють. Він поїхав у Мец... Мені, здається, теж туди дорога стелиться... Маю вашу адресу, напишу, коли буду на місці...

Викликають моє прізвище. Бачу й Титусю... ще якісь поляки... Далі не слідкую... Чужі люди — будемо знайомитись потім.

Нас супроводять два німці в уніформах залізничників. Досить приязні. Стаємо в колону по четверо в ряд. Якесь жінка впустила кошика, нахилилась підіймати, скринька покотилася — випали дитячі черевички, полетіли кольорові картки, задзвеніло бите скло. Німці кинулись на допомогу, самі збирають речі.

Та то ж Киця! Стоїть і усміхається, чекає.

Німці підняли розсіпані речі, жужмом запхали, не розглядаючи що куди... Віддали їх нести чоловікам. Самі люб'язно говорять з Кицею.

Дівчатка спочатку тулились до матері, та не звертає уваги. У дітей уже й сльози в очах, оглядаються навкруги, побачили Марію Олександрівну, кинулись до неї.

Марія Олександрівна втерла їм сльози, поставила поряд з Галинкою. Пішли першою четвіркою в колоні.

ЧАЙКА ДНІПРОВА

Чайка Дніпрова

"...Я на сторожі коло них — поставлю слово".

Т. Шевченко

.. Грай, море, грай!..

Океан від добре помітного подиху східного вітру надувався, коливася, дихав, мов величезні груди земної кулі. По безмежному водяному просторі повільно котилися до берега зелені з білим гривками хвилі. Набігали вони на плоский пляж, сконзувалися по сивуватому піску і відразу ж ніби відшарувалися назад до океану, але кожний новий набіг хвиль все далі сягав на берег.

Людей на пляжі, особливо на його віддаленій частині від загальної комунікації, не то що не було, але тільки десь-не-десь показувалися поокремі особи. Були то, мабуть, такі індивідуї, що любили самоту.

Між тими, буденного дня, рідкими гостями пляжу, виділялася одна постать, ніби добрим митцем виточена з ясної бронзи, жіночої статі. Особливо вона відзначалася тут тим, що мала довге волосся. Тепер саме воно було розпущене, а вітерець помітно грався в його густій русявині, хвилював, то часом скручував, мов домовик своєму улюбленому коневі гриву. Вона стояла біля самої води, коли набігали хвилі, то вода хлюпала її аж під коліна. Вона ж, здавалось, ні на що тут не звертала уваги і вперто вдивлялася в океанський простір,

Н О В І Д Н І, ЧЕРВЕНЬ, 1959

на схід, наче чекала на появу чогось із-за океанського обрїю, потім почала ніби деклямувати:

"Ярославна рано плаче в Путилові,
на заборлі, промовляючи:
О, вітре, вітрило! Чому, господине,
так сильно вієш?..

О Дніпре-Славутичу!..

— Немає Дніпра, — з глибини грудей промовила вона, — за морями, за горами, за долинами, в рідній землі тече-пливе Славутич, а твою Чайку-Небогу ось аж на який берег лиха доля загнала. Б'ється Чайка твоя крильцями об воду при березі океану. Немає тата, немає мами при тобі — в діпїтаборі віка страдницького доживають. Через сталінський подарунок, сухоти, тебе, тату, й тебе, мамо, в далеку дорогу, землю обітовану не пустили, — і ніби для свого заспокоєння вона тихенько заспівала:

"Ой, горе тій чайці-небозі,
Що вивела часияток при битій дорозі,
Ой, ішли чужаки* весело співали
І чайочку ізігнали, часият забрали. —

Бодай ви, чужаки, щастя не діждали!.."

Додала ще дівчина вже не співом, а твердою вимовою.

*) Уставила вона замість "чужаки".

Вітрові хвилі покотилися десь мабуть попід небесами та пошматували тонку хмарову заволоку. Сонце посилювало свою препіч і хмарки від того ніби розставали і поверталися в невидиму пару. Небо все більш та більш набирало над океаном своєї блакитної величі.

Панна гадала, що в цій віддаленій закутині цілий свій вільний день у самоті проведе. Цілий день проміре, згадками проживе про рідний край, степ широкий, про Дніпро-Славутича, про його плавні, де вона прожила свої дитячі роки, плавати навчилася і прізвисько дістала — Чайка Дніпрова. Перенесеться потім на берег Дунаю, де її крилята окріпли. На берег — куди її тато з вудкою виривався з задущного діпівського табору. Піймає щось, чи не піймає, але сидить на чистому повітрі і легше йому тут покашлюється... Чайка мріятиме про свою добрящу маму, вчора тільки вона дістала від неї листа. Між іншим пише й таке: "Ти, доню, поменше про нас дбай. Мабуть все від своїх уст відриваєш та нам посилаєш?.."

"Ох, мамо моя, я б не їла й не пила, аби тільки вам допомогти, татові життя продовжити, врятувати..." — прошепотіла Чайка.

А купальників у цю закутинку все потроху напливало.

Ось наближається п'ять юнаків у купальських уборах. Чайка здалека їх помітила і присіла на пісочок, ноги підігнула, обняла їх нижче колін, а голівку з тим довгим волоссям положила зверху. До її вух вітерець доносив поокремі слова певно із загальної розмови. Вона, врешті, почула "Пенісіліна", "Процідін"... тебеце"...

"Певно студенти-медики", — шепнула собі Чайка.

Ось вони проходять коло неї. Три обминули її поза спиною, а два проходили перед нею. Один глянув-не-глянув на Чайку, а з очей другого ніби якимсь сяєвом обдало її, наче десь у його карих очах було сховано маленького прожектора і оце саме сипнуто світлом на неї.

"Постать не так вже й дуже величава, — шептала собі Чайка, коли вони минули її, а вона глянула їм у слід, — але гарна: голова кругленька, а на неї ніби чорняву хиялсту перуку натягнуто... Оченята він, здається, має карі. І чому ж то воно так засіяло, коли він на мене ними кинув? А може то мені тільки так здавалося?.. О, вони хочуть іти далі, а він оглядається. Сів. Дивиться сюди, а вони стоять."

Чайці мабуть стає ніяково — відвертає голову в другий бік, а в голові постають слова і мелодія:

**"А чайка в'ється, об дорогу б'ється,
К серії землі припадає, чуженців благас..."**

А кінчики тонких хвиль обмивають її ніжки, на-скакують і назад відсмикуються, але не довго — океанський приплив все сильнішає, налягає на берег. Чайку Дніпрову підхлюпує. Вона раптом виймає з-за пазухи гумову шапочку, підбирає в неї волосся, схоплюється, замахала крильцями-ручатами і кинулась проти хвиль у воду. Загойдалася вона на зелених білогривих хвилях, мов справжня чайка. Покищо вона нето плавала, нето бігла по підводному піску, мов перепілка на дні густої тирси. І ось раптом стукнуло їй в голову:

"Чула вже, дещо бачила та й сама трохи пережила те, що американська свобода головно полягає в тому, що кожний має сам собі помагати. По нашому це значить: як собі постелиш, так і випишся... А ну ж перевірю, чи котрийсь з отих молодиків кинесться мені помагати, ризикуючи своїм життям..."

По тому рішенні Чайка раптово пішла під воду, зникла з виду, побігла під водою по піщаному дні. Коли вже треба було наново свіжого повітря до грудей набирати, вона виприскнула з води, видихнула з себе і глибоко вдихнула — та вигукнула по англійськи:

— Рятуйте-е-е! Тону!... — і знову пішла під воду. По хвилі виринула, глянула... Три з п'яток юнаків стояли на березі, один забрів по пояс у воду, а другий незграбно намірявся дістатись до Чайки, можливо тільки для того, щоб разом з нею втопитися, або щоб вона його потім рятувала.

— Повертайтеся назад! — вигукнула вона. — Чайка Дніпрова не потонула в Дніпрі, Дністрі, Дунаї, то не потоне й в океані!.. Ха-ха-ха!.. — бризкаючи водою, закінчила вона свій жарт сміхом. І пішла, попливла по зелених білогривках. Часом Чайка ніби впірнула, зникала, але по хвилі виринула, опинялась на високих хвилях, мов русалка на коні. Несподівано, може вже без тверезого розсудку, вона захопилася своїм спортом-плавбою і подалась, подалась в океан... Для юнаків, що все не зводили очей з неї, прямо дивно було, як вона може переборювати хвилі, щоб пливати проти них. А вона он, мабуть, на дев'ятому валі — вибралась на нього та й колисається... Здавалось, Чайка Дніпрова оце намірилась перепливти океан і опинитися знову в Україні... Припаде там до грудей рідної мамусі, а там — гайда, гайда до щирорідного краю — на Дніпро, в його плавні... Та ось до її вух, під гумову шапочку, проник пронизливий свист поліцаєвого свистка, загарчала моторка... Несподівано Чайка опинилась уже по-за межою дозволу для купання. Вона раптом взяла поворотний напрям до берега. Тепер скоро білогриві та приплив понесли її за водою і викинули на пляж.

Чайка приснула, струснулась, махнула крильцями-ручечками і готова вже була до лету по суші... Летіти ж чи тікати Чайці неминуче треба було, бо до неї кинулись оті п'ять "лицарів", один з яких насправді намірявся її рятувати, з води витягати... Юнаки до неї — всі з простягнутими руками. Здавалось, кожний з них першим наміряється піймати Чайку в обійми та марно... Чайка не тільки вміла плавати, але і прудко бігати. Вона мотнулась вліво і подалася, подалась... А юнаки за нею... Взагалі ж гоньба недовго продовжувалася. Юнаки один по одному відставали, задихувались, хекали та й купальників щокрок, щодва все густішало. Тільки один не відставав — усе той же, найхоробріший... Цей пустився на хитрики — не гнався прямо за Чайкою, а побіг собі навпростець, чи навкруги. Скоро він десь зовсім зник між голими тілами. Чайка бігла вже повільніше в напрямку роздягалень. Та ось несподівано наскочила на гурток знайомих.

— Куди так лежиш, Чайко-Небого? — запитало котресь.

— Спішу, поспішаю, бо на мене напали не то гірські, не то морські орли... Ха-ха-ха!.. Мабуть

гірські — бо боялись у воду кидатись, Чайку рятувати, у свої кигті хапати... Ха-ха-ха!.. — ще засміялась Чайка і подалась.

— Чайка Дніпрова вже й до Америки дісталась, але все залишається якоюсь дикою!.. — сказало котресь з гурту. — Ніхто ж за нею не гониться, а вона он якого латата завдає.

Чайка оділась, причепурилась, вийшла з кабінки і намірилась іти, але якийсь юнак заступив її дорогу.

— Хто ж це такий? — стукнув запит у голову. — Десь, здається, я його бачила? — і знову, подруге сьогодні, вдарило якимсь промінням з очей цього юнака.

— Пізнаєте?

— А-а, то це ви з тих п'яти молодиків?!.. Тут вашого порятунку так уже зовсім не потребує. Ха-ха-ха! Зійдіть з дороги, а то, пожалуй, затоплю в...

— Але ж ви зробили з нас дурнів! — поспішно говорив юнак, не давши Чайці висловити "морду". — Тепер ніколи, жоден з нас не кинеється рятувати тонучу, щоб не залишитися в дурнях.

— Ха-ха-ха! Як так рятувати — то потапаюча мало б з вас скористала. Ха-ха-ха! Будьте здорові! — і Чайка зірвалась летіти.

Почекайте! — промовив юнак, ухопивши Чайку за праве крильце-руку.

— Пустіть, а нето справді вліплю!

— Ліпіть — я оближусь... Ви не американка?

— Ні, я Чайка Дніпрова... Ха-ха-ха!..

— Цайка, Сайка... Українка?

— Українка з-над Дніпра, то що?

— О, о!.. Мій дід, батько і мама з України, а я американець.

Чайка, почувши це, перестала тріпатися і подивилася на нього своїми очима, у яких відбивалася блакить американського неба.

— Говорите по-українському?

— Головрю, головрю... Окремі слова ще знаю...

— Ага, то це ви одна з погаслих в Америці українських душ?!

— Нов, все уміть... Говоріть по-англійському, — додав він по-англійському.

— А звідки ваш дід походить?

— Від Заліщиків, десь коло Дністра.

— Знаю — Чайка Дніпрова і там купалася, — промовила вона ніби не до нього. — Купалася в Дніпрі, Дністрі, Дунаї, а тепер скиглить на березі океану... А над Дністром, коло Заліщиків, кавуни так родяться, як і коло Дніпра, на степах України... Будьте здоровеньки! Вона крутнула вбік і намірилась податися геть, але він уже тримавсь на поготові і заступив їй ще раз дорогу.

— З води я вас не витяг, то правда — ганяючись по хвилях океану за такою Чайкою, я сам би мусів потонути. Ха-ха-ха! Дозвольте ж панно, щоб я вас автом завіз, куди вам треба.

— Цебто під дурного хату?

— Ні, ні! В Америці дурні хат не мають.

— То до чорта на обід?

— Ха-ха-ха! В Америці чорти нікого обідами не вгощають. Коли ж дасте згоду, то пообідаємо — пообідаємо в одному підміському паркові.

Чайка хвилинку мовчала, вагалась і ніби сама до себе промовила:

— Цікаво все ж таки, чим все оце може кінчитись? Ну, то поїдемо, що буде, те й буде. Коли що до чого, не в мій лад — пам'ятайте, поличника дам — зірвусь і полечу, тільки ви мене й побачите!

Останнього випуску новенька фордівка тихо рушила з місця і безшумно покотилась по асфальтовому шосе. Чайчине серце чомусь затрепетало, мов голубеня в пазурах котика. Вона сиділа рядом з молодим шофером і аж потім запитала:

— Чиє це авто?

— Мое.

— О, ви такий молоденький і вже маєте власне авто?!

— Не дивуйтесь, це ж Америка. Авто я собі заробив...

— Що ж ви робите?

— Поки що нічого.

— То якже ви заробили?

— Батько мені подарував.

— Подарував, щоб ви мали, як великі байдики бити?

— Ого, батько мій аж занадто розважний. Він шість років тому вмілою обіцянкою цілком примусив мене кинути будь-які байдики і вперто працювати, щоб досягнути обіцяного...

— Значить, ви у власного тата на це авто заробляли?

— Так — нерозважному ще юнакові тато пообіцяв купити нове авто тоді, коли він одержить диплом доктора медицини.

— Дозвольте тоді вас, містере докторе, поградулювати!

Він притишив їзду, а Чайка потиснула йому відірвану від керівниці праву руку.

— Йй-бо, американські батьки мудрі! Тато, певно, добре підмітив, чим можна синка захопити до науки.

Вони вже обоє жартували, сміялись, мов старі знайомі, аж потім ще Чайка ніби ненароком додала:

— От якби ваш тато та ще з один добрий вам подарунок пообіцяв...

— За що — гадаєте?

— Щоб ми оце не розмовляли чужою мовою — ви добре, а я поганенько...

— О, та ви ж добре говорите нашою англійською мовою. Коли б ви були не признались, то я б ніколи не догадався, що ви українка. Я ж оту нашу українську мову, добре не знаючи, забув.

— А може не "оту вашу", а о цю нашу мову? Англійської я навчилася ще в діпівській гімназії, знаю добре німецьку, французьку, ну, й російську, але моя рідна мова над ними ніби корона з діамантами на королеві. — Вона помовчала, а потім ніби сама до себе чомусь сказала: — Яка краса відродження народа, а воно, мабуть, було б також красою відродження загубленої української душі.

— Що ви сказали?

— Нічого такого — то я так собі, сама до себе. Вибачте, пане докторе, я хотіла б запитати — як ви називаєтесь?

— Джордж Дюдек.

— Ага, значить по-нашому Юрко Дудак.

— По-вашому, може, й так.

— По-нашому колись було на Юрія худобу на пашу виганяли та на дуди вигравали. Ха-ха-ха!

— А ви?..

— Я — Чайка Дніпрова... Ха-ха-ха! Коли хочете, то ще й Ольга, тільки не перевізниківна, з якої стала свята наша княгиня, а переплавниківна... Ха-ха-ха!

— Що, що?

— Не з'ясує, не вистачає для того мого знання англійської мови. А ви нашої рідної — не знаєте, щоб зрозуміли все, що я вам хотіла б розповісти.

Юрко на це нічого не відповів і, може, вперше в житті йому довелося зідхнути від того, що він не володів добре рідною мовою.

При обіді говорили мало. Юрко намагався почастивати Чайку вином, але вона на відріз відмовилась. Не пощастило Юркові заплатити і за її обід.

— Наші американки ніколи не відмовляються від кавалерської ввічливості.

— Я покищо не американка, я все ще тільки Чайка Дніпрова на вигнанні, на американському березі.

— Але ви, мабуть, дуже заможна, що гордуєте моїми долярами?

— О, я заможна, дуже багата. Саме, що я в Америці.

— Правда ж наша країна прекрасна?

Так, так... Земля обітована.

— Ви певно добре в нас заробляєте?

— Знаменито!

— Де працюєте?

— На фабриці солодошів гірко працюю... І така щаслива — оце маю тиждень платної відпустки.

Виявилося, що тут тільки східній кінчик лісу було впорядковано на парк. А там — чим далі в ліс, тим більше дров — дичавина. Вони звернули з автострати вбік, на глуху доріжку.

— Як тут у вас гарно, як гарно, а повітря — цілющий елексир! Я дуже люблю дику природу. Але ж де ваші птахи, що то воно таке за дивні голоси?

Вони натрапили на звалене грубезне дерево, що мало не перегородило їм дороги.

— Може тут сядемо. Далі боюсь іти.

— О, не бійтесь, тут нічого вам не станеться.

— Коли вже Чайка Дніпрова не загинула при битій дорозі на рідній землі, то тут таки справді їй нічого не станеться.

Суччя поваленого дерева стало в тій невигоді, чи вигоді, що вони примушені були близьенько сидіти одно коло одного. Десь з нетрів лісу тягло прохолодою та свіжим повітрям. Чайка глибоко втягала його в свої легені і ніби випробовувала смак цього повітря.

Юрко помітно хвилювався, стискав свої руки між колінами, мовчав. Чайка навкруги озиралась.

— Де ж це ваші соловейки? Чому зозуля не кує? Від кого ж ви довідуєтесь, скільки ще на світі жити? Ха-ха-ха! Де ж одуди? Чому не чути синички-сестрички? Чому не наганяє меланхолійного настрою своїм воркутанням лісна горличка? Не чути й піднебесного жайворонка.

— Говорю про наше птаство, якого тут не помічаю. — Вона зірвалась з місця, махнула руками, ніби сама забажала перевернутись в птаха й полетіти, але по хвилі сіла на своє місце.

— Ви чогось хвилюєтесь? — запитав Юрко.

— Хвилююсь, хвилююсь, містере докторе! Я нікому ще в Америці не говорила, що мене хвилює.

Не знаю — можливо я не добра дівчина, що не маю довір'я до людей. До вас же якось так — ви першим кинулись у воду — на мій обман. Ха-ха-ха! Та рятувати мене не треба — Чайка Дніпрова сама себе порятує... Живу ж я тепер не на рідній землі, при битій дорозі... — Вона сама не помітила, коли з англійської мови перейшла на рідну. Чайка говорила, говорила аж поки не спохватилась. — Ах, вибачте, я говорю, а ви нічого не розумієте!

— Говоріть, говоріть! Я, може, не все розумію, але, здається, все відчуваю. До мене мої батьки-русини змалку говорили такою мовою, а коли я почав ходити до школи, то вони до мене звертались тільки по-англійському, ніби щоб у навчанні дитині не шкодити.

— Наївні люди, — сказала Чайка, задумливо дивлячись у лісну гушавину. — Щоб облегшити дитині опанувати чужу мову, то треба з душі рідну вирвати. Яке безглуздя!

— Я чув, що вони далі між собою говорили по-русинському.

— По-українському, — з притиском поправила вона.

— Ну, нехай по-українському... А що вони перестали до мене цією мовою говорити, то вона перестала мене цікавити, як зайва. А от тепер, коли ви заговорили до мене, дорослого, цією мовою, у моїй душі, ніби десь на дні приспані слова починають оживати, самі виринають, стають у моєму умі в рядки, я все більше та більше починаю вас розуміти, — висловив він ці думки мішаниною з українських та англійських слів.

— То слухайте, слухайте, чого не зрозумієте — скажіть, поясню.

І Чайка тріпнула-махнула крильцями і лине, летить у рідний край і бачить море, море, а там доли, зелені гори, ліси темні, букові-дубові, а там байраки, луги, ниви та сади, ось відкрився степ широкий, мов чудова мрія розляглась і людину в мрію повертає... О, Дніпре! — Чайка-Небога мов вже дома сіла на березі і довго, протяжно та журно заскиглила; і тут і досі не має волі, не має долі... О, коли б ви пізнали ту і вашу країну-Україну — ви б на віки її полюбили!

— Я вже починаю відчувати, — заговорив піднесено Юрко, — що я її люблю!.. Люблю оту нашу Україну, через вас як вас, Чайко, Ольго-перепливнице, люблю!

— О, Юрку, молодий містере докторе! Полюбіть і любіть Україну, а не мене. Чайка-Небога убога!.. Я часто чую, що вага людини в Америці, пошана до неї, любов і кохання тут, мов мозаїка, складається з долярових клаптиків, з долярових чисел та конт... Мене мої убогі заробітки, якими я ділюся ще й з моїми батьками, не повернуть у долярову мозаїку... Перед вами ж розгортається широка кар'єра, заможність. Говорять, що в Америці головними інкасентами всіх конт, усіх збережень є лікарі. Тому, що ви маєте диплом майбутнього "інкасента", вас напевно вже чекає наречена-красуня з високим контотом...

— Ні, ні, "інкасентом", як ви називаєте наших лікарів, я, мабуть, скоро не буду. І чекає мене покищо не наречена, а військова служба. Я вже одержав покликання. Ранньою осінню я буду набувати при якійсь військовій установі лікарської практи-

ки. Може то буде аж у Кореї, а може на новому побойщі в тому краю, за яким ви так тужите.

— Дай Боже!

— Що дай Боже, прошу?

— Щоб побойовище як найскоріше в Європі настало — однак воно неминуче — і раз на завше зліквідувало ворогів людства...

— А чи тож таки справді є в тому така потреба?

— О, треба, треба! — вигукнула Чайка і далі захоплено говорила ніби ні до кого — прямо в простір. Хто не зазнав, не пережив на собі того лиха, той добре не знає і не хоче розуміти, що то за лихо, що то за прокляття більшовизм. А я прийшла на світ тоді саме, коли ті трикляті вороги людства розгорнули зі всієї своєї сатанинської сили плян винищення нас голодом... Марія та Йосип мали хоч осла, коли тікали з малим Ісусом від Ірода-царя, а мої тато й мама мали на голих руках тільки оце чаєня... І не знали вони, де ж шукати Єгипту, щоб сховатися від нового, неперевершеного Ірода-царя червоного, ім'я якого тепер, мов на глум, Йосип. Ніби сам сатана в помсту Богові за опікуна і хоронителя Сина Його, Йосипа, послав на землю цього Йосипа, нищівника всього Божого і людського. На Московщині він зорганізував і вишкочив свій двадцятитисячний легіон і послав на нашу землю винищувати наш нарід. І запанував в Україні його чин — голод, мордування, руйнування, жах... Батькам моїм не було більше місця ні в селі, ні в місті. У глухій закутині лівого берега Дніпра вони вирили собі землянку. Тато мій з діда-прадіда був добрим рибалкою, ловив рибу, нас нею кормив і кудись її носив та обмінював на необхідне. Ночами приволював двері, вікно та різні інші необхідні речі. Та недовго, як оповідала мені потім мама, довелося нам у тій землянці "розкошувати". Оскаженілі Йосипові слуги-двадцятитисячники виловлювали всюди розкуркулених "ворогів на-рода". Однієї ночі коло нашої землянки почулось:

"Кукуль, вихаді, ілі же бросім бомбу в твою нору!"

Тато потім казали, що коли б не було мене, то з землянки могли б виволікти хіба мертвого. Мене й маму залишили, мабуть, з поспіху. Тепер мама кудись ходила, щось роздобувала, а я росла, мов вовчєна в норі, та дичавіла... Коли часом якісь люди наближались, чи може мене тільки так собі страх обіймав, тоді я кидалась в очерет, осоку та воду і так самотужки, під загрозою страху, вчилася плавати. Відтоді хтось і прозвав мене Чайкою Дніпровою, що вивелась на березі Дніпра при битій дорозі. Не знаю скільки так минуло років, коли одної ночі в нашій норі почулось:

"Оксано, Оксано, ти є тут?" — То був голос мого тата, що кликав мою маму.

"Хто це?!" — Зпросоння запитала мама.

"Мамо, мамо, тато прийшли!" — несподівано вигукнула я.

"О, моє дитятко!.. Живеньке?.."

Тато нас обняв, і ми всі троє плакали, плакали на той раз від радощів.

"Почекайте, годі плакати", — сказав тато. —

"Що маєш вартіснішого — заберемо".

"Що я тут маю, нічого неварте, але все таке, без чого в біді обійтись не можна".

Поспішно ми забрали свої пожитки і пішли за татом.

"Поспішаймо — нам за ніч треба далеко звідси по течії Дніпра запливти", — сказали тато.

Показалося, що вони по нас човником прибули. В густому та високому очереті ми сіли в човник, і скоро під ним захлюпоталась вода. Пригадую — прокинулась я, коли в Дніпрових плавнях уже починало купатися соняшне проміння.

Чайка замовкла і задумливо дивилась у ліс.

— А далі що? — запитав Юрко.

— Ах, далі, далі!.. Нехай би далі про все розповів мій тато. Він дуже добрий оповідач. Тато мав багато пригод, утікаючи з Сибіру. Зумів якось роздобути фальшиві документи для себе і для нас. Як "спец", він в рибальському колгоспі скоро вибився в "ударники", а потім і в бригадири — значить став старшим невідником над невідниками. По голодних роках при Дніпрі виросло нове чахле село. Наше "куркульське" походження в ньому затерлось. Я вже почала ходити до школи, скоро стала наймолодшим "чемпіоном" в плаванні. Вибухла війна. Ненаситець, воєнний молох, винищував людей, але нам на диво тоді стало легше жити. Коли німці відходили, то й нас погнали на колгоспних возах попереду себе. Та ми тим зовсім не журились, аби тільки більше не попадатись у руки Йосипових драконів...

Чайчина кругленька та патлата голівка якось сама собі ненароком потяглася до Юркового плеча. Сині її оченята і далі дивились кудись у лісову гушавину, але думки на тому, що перед очима, не зупинялися. Чайку ніби перенесено в якесь небуття, в нірвану, але ліс певно таки підсвідомо викликав у неї реакцію, і вона дзвінким сопраном тихо затигла:

Ой піду я в ліс по дерева,
Наламаю лому, гей!
Заніс мене дурний розум
На чужу сторону,
А у чужій стороні
Ні отця, ні неньки, гей!

Юрко слухав цю, незнану пісню, не все з неї розумів, але вона вражала його юнацьке серце. Він слухав, ані не ворухнувши ні одним м'язом.

А вона по співові далі говорила ніби ні до кого.

— Нема роду при мені, ні отця, ні неньки. Вони залишилися там, у старому краю... Татові здоров'я не могло витримати. До нього підкрались сухоти, а таких до Америки не пускають. Я по закінченні з відзначенням діпівської гімназії довго клопотала через ІРО, щоб мене було допущено до німецького університету. Я також намірялась бути лікарем... Коли дочекалася того дозволу, то життя наше в таборі ще погіршилося. Переді мною стала ділема — або вчись і починай повільно вмирати разом з татом, або виїзди сама за океан, щоб могла сама жити і батькам помагати. Ах, вибачте, Юрку, я сама не чулась, коли моя дурна голова опинилась при вашім плечі, а я...

— Ні, ні, — не дав Юрко їй ще щось договорити, — мені дуже кортіло, мати вашу голівку при моєму плечі... Я був би дуже щасливим, коли б вона на віки приросла до моїх плечей!

— Ха-ха-ха! Молодий доктор мав би гарний

вигляд з головою Чайки-Небоги! Ха-ха-ха!

— Так, так! Не смійтесь — я вже відчуваю, що без вашої голови при мені — тяжко було б жити в світі.

А Чайка у відповідь на те в замисленні заспівала слова з пісні:

**"Болить, болить головою
Нічим зав'язати, гей!
Ой далеко до родоньку,
Ніким наказати..."**

— Ах, вибачте мені, Юрку! Я сьогодні ніби здуріла. Повірте мені, що я ще ніколи, ні перед ким не була такою пустомелкою, як оце сьогодні з вами.

— Коли ви, Чайко, здуріли, то я також — але вже цілковито! В моєму житті я ще не відчував чогось такого, як оце сьогодні при вас — я люблю вас! Тільки вперше глянув на вас я вже відчув якесь надзвичайне почуття. Ви ніби ненароком кинули: "Яка краса — відродження людини"... Я починаю відчувати, що та краса почала наповнювати новим змістом мою душу.

Він узяв Чайку за обидві руки. Вона опустила голівку, хвилинку дивилась у землю і тихо, але протяжно та виразно прошептала: "Я на сторожі коло них поставлю слово..." А потім виразно подивилась у його розсіяні очі та й запитала:

— Може ви помиляєтесь і неправду говорите?

— Ні, ні, правду! Тепер тільки відчуваю і пізнаю, що до цього часу, коли якійсь і говорив щось подібне, як оце вам кажу, то то була неправда.

— І це стане неправдою, коли ви знову говоритимете інший це ж саме.

— Ні, так уже я ніколи нікому не говоритиму, як говорю вам! — Вони саме в цей час повільно наближались до себе.

І покищо міг бути свідком хіба один мовчазний ліс, що Чайка Дніпрова сама цього разу, попала в обійми добрих рук...

Вечірній вітерець зашелестів лісовим верхів'ям. Десь обізвалась якась американська птиця. Ті зовнішні дотики до їх свідомості ніби повернули їх з миру любовних мрій до цього світу.

Притулені одно до одного, повертались вони з лісу з почуттям новошлюбної пари, що тільки оце вийшли по вінчанні з величавого храму. Юрко все з більшим та більшим успіхом нанизував на кінчик язика українські слова, що ніби воскресали в його голові.

— Ні, Юрку, — стрепенувшись, почала Чайка. — До того часу, поки я не матиму тут батьків, не

Приймається передплата на дитячий місячний журнал

СОНЯШНИК

Журнал має 20 сторінок друку, багато ілюстрацій, друкується на гарному папері, кольоровий друк.

Передплата на рік:

Канада — 3.00 дол., США — 3,50 дол.,

Австралія й Англія — 20 шіл.

Ціна окремого числа — 30 центів, в Англії й Австралії — 2 шіл.

Замовлення і все листування слати на адресу "Нових Днів".

смію потопати в особистому щасті. Я шукаю того нового ліку. Я ніколи нічого не буду від тебе вимагати — знайди тільки ту аптеку, де вже продається "Піроцидін" — моїм обов'язком є якнайскорше послати його моєму татові.

— Цей лік без рецептів спеціалістів-лікарів нігде не продається, але завтра вже ти можеш послати "Піроцидін" твоєму татові.

— Юрку, та невже ж це правда?! Невже Бог почув мої благання і мій тато виздоровіє і зможе прийти сюди? Тож буде досягнення моєї головної мети в житті — стягнути тата і маму сюди. Нехай би і вони, бідні, хоч на старість побачили, як люди трохи зазнали добробуту.

Чайка Дніпрова витирала свої сині очі. У неї текли сльози не від горя, а від надії, що тут, на Новій Землі, вона разом з батьками і... може, з оцим відродженим Юрком — зазнають вільного, щасливого, людського життя!

Вони вийшли з лісу. Юрко вже намірявся наставити свого нового бездушного, але прудкішого за найпрудкішого живого вороного коня. Перед ними стояв автобус, до якого тепер саме входили люди, Чайка глянула на нього, кинула очима на Юрка як то в неї, звичайно, стається перед якимсь новим вчинком — затріпала рученятами і поспішно промовила:

— Коли все те, що ви мені наговорили й наобіцяли, є правдою, а не фальшивим закручуванням Чайці голови, то ви мене знайдете!

По цих словах вона ще встигла вскочити в автобус. Двері зараз же за нею зачинились.

Все це для Юрка було таким несподіваним, що він зразу не міг схопитись, що з Чайкою сталося, і що він далі має робити.

— Ага, гнатись за автобусом, гнатись! — І він натиснув на педаль свого вороного, крутнув керівницею і подався. Вже здалека бачив, як автобус в'їздив до міста і починав кланятись на кожному розі хідникам... Коли б не стільки авт та не оті часті червоні світла, то він би вже не відставав від автобусу, що в ньому сміється з нього, а може глумливо скиглить Чайка. Не було кому тільки тепер Юркові сказати:

"Коли б це ти на широкому степу гнав живим вороним, то напевно Чайку дігнав би, а тут твоїм прудким, бездушним вороним, навряд чи доженеш — дуже багато перешкод..."

"Догнати, догнати, поки Чайка не вилетіла з автобусу і не кинулась під землю — в елевейторські тунелі — туди автом не вскочиш!"

Та Чайка вже була позаду автобуса і Юркового вороного. На одній зупинці вона замішалась між виступаючих і скоро опинилась за рогом одного будинку.

"А що, як Юрко не догадається, що мене ще завтра і післязавтра можна буде знайти на березі океану? А як линуть дощі?.." Якось ніби не думала — а так собі зірвалась і полетіла від нього. А "Піроцидін"?! — вхопившись за вуста, вигукнула вона, бо тепер тільки пригадала, що Юрко обіцяв їй завтра його принести.

— Ну, коли оце я така, то ще цього вечора роздобуду той цілющий лік! Ще раз піду до тієї аптеки, що наше радіо рекламує. Не відчеплюсь від

них, поки не продадуть мені "Піроцідін". Коли ж, може, він завтра принесе мені також — пиховито скажу йому: "Не потребую — я вже послала". Нехай знає Юрко, що Чайка Дніпрова ні в яких водах не потоне, в огні не горить, бо до нього не кидається, а все, що потребує, сама собі роздобуває!

Чайка вже опинилась у тунелі, чекала на елевейтор і перебирала в думках події цього дня.

— Так оце вона і є відповідь на мої слова, чим воно все це кінчиться? — питала вона сама себе.

— Молодого доктора Джорджа Дюдека, несподіва-

но примусила ганятися тепер уже можливо за цілком порожнім автобусом... Та й наговорила ж я йому, намолола того...

Вона ще трохи подумала, ніби перевіряла свої почуття:

— А все ж таки дуже жаль, що оце не можу Юркові сказати все, що хотілося б. На березі океану чекатимеш, може, з моря погоди, Чайко-Небого, скиглитимеш та хіба тільки промовлятимеш: "Грай море грай"!..

Нью-Йорк, 1952 року.

Віктор ІВАНІСЕНКО

ШИРОТА СВІТОГЛЯДУ ПОЕТА

Передрукуюємо статтю В. Іванисенка з "Літературної Газети" (Київ, 10 квітня, 1959 р.), сподіваючись, що вона буде корисна нашим читачам, а, може, й декому з наших авторів.

В. Іванисенко — один з дуже надійних молодих теоретиків літератури в Україні. Його статті вже були в "Н. Днях" і раніш.

Редакція

Тепер багато пишуть про дрібнотемність і поверховість лірики, особливо лірики молодих. Мабуть, не з'являється жодної значної статті про сучасну поезію, де б не було подібних нарікань. Очевидно, що критика не дарма стривожена, підстави для хвилювання є. Можна лише побажати, щоб питання про причини здрібніння ліричних тем і почуттів були розглянуті глибше і ширше, ніж ми це робимо. Адже глибина ліричної думки і почуття — це і знання сучасного життя поетом, це й характер поета, і багатство його душі, і його ставлення до дійсності, і відчуття сучасності, і свідомість свого громадянського обов'язку — словом все, що може цікавити читача в поетові. З усіх цих рис ліричного "я" поета зупинимось тут на одній, хоч дуже широкій: на питанні світогляду поета.

"Я поет, і цим цікавий", казав В. Маяковський. Цим він підкреслював, щоб розглядали його передусім як поета, невідривно від його творчості. Але чим же, справді, цікавий для нас кожен поет? Певно, не тим тільки, що він уміє своєрідно, в художньо-поетичній формі викладати свої думки та переживання і цим відрізняється від інших людей. Поетичний талант полягає у вмінні глибоко розуміти людське життя, помічати такі його сторони, яких не бачать інші, робити їх доступними для всіх. Справжній поет мусить багато знати такого, що може висловити тільки він один і ніхто інший. "Те, що я знаю про життя... я знаю краще, ґрунтовніше і достовірніше від всіх, хто живе на світі, і я повинен про це розповісти", писав О. Твардовський. Йдеться, звичайно, про особливе знання життя про поетичне бачення світу і людини.

Отже, поет, все-таки, цікавий саме як людина — мудра, знаюча, наділена даром проникнення в події і явища. Такий поет — добрий друг і порадач читача, бо він несе читачеві нові знання про світ, ділитися з ним своїми сокровенними ду-

мами і почуттями, розбуджує його думки і уяву, вчить великому і прекрасному. Якщо ж цих якостей у віршах не знаходимо, значить автор їх для нас нецікава людина, і творчість його не становить інтересу як джерело знань і знаряддя виховання.

Авторові віршів у таких випадках цілком резонно радять глибше вивчати життя. Вивчати ж його — це значить не тільки "бути серед людей і подій", а й думати про людей і події, виховувати в собі широкий і самостійний погляд на речі, відкривати все нові й нові прекрасні сторони нашої дійсності. У поезії ж бо ваблять гострота і новизна думки, свіжість і неповторність почуття, багатство ліричного характеру.

Інколи ж поет іде з віршами на люди тоді, коли йти йому, власне, ні з чим. Світ його образів, думок і переживань вузький, вірші його — переважно переспіви з інших поетів або поверхове описування загальновідомих фактів, то ж годі чекати, що читач одержить якусь радість від такої поезії.

На жаль, у нас виходить ще чимало перших (і не тільки перших!) збірок поезій, прочитавши які, ніяк не можеш збагнути: для чого вони видані. Невизначеність авторської індивідуальності, вузькість поетичних горизонтів, низький культурний рівень поезії — у спеціальному значенні цього слова — стають явищем настільки поширеним, що входять у звичку.

Йдеться не про часткові питання поетичної творчості, а про серйознішу справу — про місце, яке повинна посідати наша поезія в духовному розвитку народу. Оскільки поезія — один з найважливіших розділів науки людинознавства, а тією людиною, яку поет розкриває у своїй творчості, є переважно він сам, така сторона художності, як багатство поглядів, інтересів і знань творчої індивідуальності не може вважатися чимсь маловажним і другорядним.

Не знання наукові, технічні чи загальнокультурні стоять на першому плані, коли виникає питання про світогляд художника. Вони теж мають неабияке значення, але то вже зв'язане з іншою необхідністю. Поет, як і всякий інший спеціаліст, повинен бути озброєний знанням по своєму "профілью": знанням про людську душу. Він не має аж ніякого права знати про людей менше, ніж вони самі про себе знають.

"Вчіться мислити, а вже потім писати", сказав колись Буало. Якою ж великою мірою стосується ця вимога сучасного поета, який осмислює процеси народження нової людини, духовно багатой і не-

втомної в завоюванні нових і нових творчих здобутків! Горизонти сучасної поезії незрівняно ширші від горизонтів поезії попередніх епох. Вона захоплює в свою сферу все, чим живе людство всередині XX сторіччя, в поле її зору входять всі величезні історичні події, що на наших очах змінюють лице планеті, долі клясів і народів, долю всього людства.

І коли поет уміє в кожного нового дня нашого життя взяти нові слова для пісні, він гартує себе від багатьох хибних уявлень про життя і творчість, які підстерігають того, хто не знає сьогоднішнього дня і не хоче думати над ним. А таких хибних уявлень можна зустріти ще чимало. Візьмемо для прикладу тільки два питання, які часом знаходять невірне, неглибоке або одностороннє трактування. Це питання народності і питання традицій.

Хто з поетів не прагне досягти найвищого щастя — називатися народним поетом? Та шлях до народності поет інколи бачить у наслідуванні образності і способу бачення дійсності, властивих народній пісні, забуваючи, що часто в тій пісні передано душу і погляд на світ наших предків.

Нічого й говорити, що цей погляд на світ і на людину не залишився незмінним з того часу. Пілот реактивного літака дивиться на речі інакше, ніж чумак із XVIII століття, а духовні запити сучасного хлібороба-тракториста інші, ніж коло інтересів ратає часів Київської Русі. Тож поет, якщо він прагне бути порадиником, вчителем і дослідником душі свого сучасника, якщо він хоче говорити з читачем спільною мовою, не може обмежуватися традиційною народнопісенною образністю. Адже художній образ — то вже готова думка, характер образності відбиває характер мислення.

Інша річ, що скарби народної творчості назавжди залишаться невичерпним джерелом літератури, яка розвивалася й тепер розвивається на основі народного мистецтва. Але вчитися в народу — не значить механічно копіювати. Нас завжди чаруватиме наївна поезія простої душі:

Згадай мене, мій миленький,
Три рази на днину.
А я тебе ізгадаю
Сім раз на годину.

Але щонайменш спрощено виглядали б почуття сучасного поета, якби він виражав їх подібним чином. Тимчасом можна зустріти скільки завгодно віршів, де образи “червоної калини” і “ясного місяченька” покликані виражати весь складний світ почуттів ліричного героя. Мабуть, що з добрим бажанням повчитися поетичної виразності у народу писав Р. Чумак свою поему “Ярославна” (збірка “Люблю, як співають”, 1958). Однак його твір справляє враження звичайної стилізації:

На світанку
Біля ганку
Квіточки саджала,
З моїм милим,
Чорнобривим
Стиха розмовляла,
Стиха розмовляла.

До обіду
У сусіда

Любого сиділа,
З моїм милим,
Чорнобривим
Стиха гомоніла,
Стиха гомоніла.

Може, має право на існування як особливий жанр і майстерна стилізація. Тільки думається, що й тут все ж повинна відчуватися рука вдумливого художника, який має перед собою певну мету, свідомо наслідуючи прийоми і образи народної творчості. Та й сприймаються такі речі переважно лише як жартівлива усмішка поета, який не може стримати свого захоплення перед непередаваною красою вічно свіжих образів, створених колективним генієм народу.

Життя вносить неминучі зміни в зміст старих, усталених образів. Тисячолітніми традиціями освячений у нашій поезії образ хліба як символу людської праці і поту. Образ продовжує жити в поезії, як і образ хлібороба — годувальника народу. Вирощувати хліб — це значить чесно трудитися, бути корисною людиною для суспільства, цінити свою й чужу працю — джерело життя і процвітання. Такий вірний зміст вкладає в цей образ поет В. Кочевський, проголошуючи: “Будь гідний хліба, який їси!” Однак було б помилково зв'язувати тепер образ хлібороба тільки з селянською працею, як це часом роблять деякі поети. Коли поет співає хвалу хлібові, не осмислюючи і не розкриваючи нове значення цього образу, він мимоволі протиставляє труд селянина всякому іншому труду. Тимчасом бо ясно, що нині “роблять хліб” не тільки ті, хто його сіє і косить, а й ті, хто робить трактори, і виливає метал для них, і досліджує нові методи вирощування врожаю.

Це нове явище життя могло б стати цікавою темою роздумів поета. Принаймні, це була б значно цікавіша поезія, ніж безкінечне і наївне захоплення “ріллею” і “борозною”:

Проходить трактор по лану
З двома могутніми плугами,
Де дід і батько не одну
Пройшли бідняцьку борозну
Важкими босими ногами.

Парує вслід за ним рілля,
Роса на травах сніє всюди...
І кожен ранок бачу я —
Лежить і дихає земля
Із краю в край на повні груди.

(В. Шевчук. “Ходімо весну зустрічати”, 1958).

Образи трудівників, зокрема й трудівників землі, у нашій поезії все ще бліді й поверхові.

Поети мало знають своїх героїв, мало думають про них. Поет побачив колгоспників біля оперного театру — от уже й готовий вірш “Колхозники в опере”, який має показати, що навіть колгоспники не від того, щоб культурно відпочити:

На машинах лучшей марки,
Как хозяйка земли,
Едут Гаины и Одарки,
Едут Гиаты, Василии...

Вот веселая дорога!
Едут, едут — подсчитай —

Из артели "Перемога",
Из артели "Вильний край".
После жатвы, хлебосдачу
Едет в оперу район.
Лишь с победой — не иначе —
Приезжает в Киев он..

(Я. Городской. "Киевские стихи", 1958).

Треба гадати, що Одарки і Василі не будуть вдячними поетові за його грубі підробки під поезію. Так само, мабуть, не подобається деяким Одаркам і Ганнам дивна звичка поетів оспівувати їх "чорні", "порепані" руки і "мозолісті" долоні. Нині можна не бути дармоїдом навіть на селі і всупереч поетичній "традиції" мати білі руки, а не порепані. До речі, і в народній пісні поетизуються лише "білі рученьки", а не чорні.

Тут тільки висловлено кілька побіжних мірку-

вань, які з'являються, коли читаєш деякі поетичні твори середнього рівня.

Нелегко встигати поетичній думці за нестримним рухом життя, за всіма видимими і невидимими перетвореннями, які змінюють умови людського життя і саму людину. Але це прямий і неодмінний обов'язок поезії, її покликання. Широкий і ясний погляд поета на сучасну дійсність, постійне проникнення в глибинні процеси життя, виховання власного характеру передової людини епохи — головна передумова справді глибокої і корисної творчості і надійний спосіб завоювати вдячність і повагу читача. Поет має право йти до читача лише тоді, коли в нього є що сказати людям, коли його думки і знання людини настільки значні і важливі, що не висловити їх він не може.

("Літературна Газета", Київ, 10.4.1959.)

Ігор КАЧУРОВСЬКИЙ

СТРОФІКА В РАДЯНСЬКОМУ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВІ

(Розділ з монографії "Строфіка".)

Можливо, це зовсім не логічно, але я сподіваюся, що моя праця потрапить рано чи пізно до українською читача в Україні. На відміну від еміграції, де в ділянці поезики майже порожнє поле, в Україні існують і доходять до багатотисячних мас (студенти, журналісти, письменники, професура, учительство) специфічні, "особого порядку" праці, головню підручники, з поезики. Після розгрому т. зв. формалістів, які були й лишаються вищою точкою в світовому літературознавстві, підрадянська поезика скотилася в прірву.

Як школяр Митя, що легко розв'язував задачі, де фігурували коні, корови, овечки і т. п., і не міг зрозуміти абстрактного числа: "Як це — два та два? Два коня чи два яблука?", — так і ті, в чиїх руках керівництво культурним процесом Рад. Союзу і чия освіта здебільшого нікому не відома, не в стані піднятися до абстрактного мислення: вони розуміють формальні явища невіддільно від змісту. Таким чином фактично метрика, фоніка і строфіка зводяться до жанристики — "буржуазної" науки, що вивчає форму і зміст в їх конкретній взаємності.

Отже — відпадає можливість формальної аналізи твору і тим самим можливість об'єктивного пізнання його художньої вартості. Лишається чисто суб'єктивне говоріння, яке не має нічого спільного з "математикою слова".

У ділянці строфіки найбільшим суб'єктивізмом відзначаються праці Л. Тімофєєва, який розглядає строфу як інтонаційний період, ігноруючи те, що інтонаційний період може закінчитись як посеред строфи, так і посеред окремого вірша.

Розгляньмо поезію Лесі Українки "Ритми".

Хотіла б я уплисти за водою,
Немов Офелія уквітчана, безумна.
За мною вслід плили б мої пісні,
Хвилюючи, як та вода лагідна,

Все далі, далі...

І вода помалу

Мене б у легкі хвилі загортала,
Немов дитину в тонкий сповиток,
І колихала б, наче любя мрія,
Так тихо, тихо...

Я ж, така безвладна,

Дала б себе нести і загортати,
Пливучи з тихим, ледве чутним співом,
Спускаючись в блакитну ясну воду
Все глибше, глибше...

Потім би на хвилі

Зостався тільки одгук невиразний

і т. д.

Подібну будову має поезія Івана Франка "Як голова болить".

В обох цих поезіях бачимо чіткий поділ на інтонаційні періоди (наскільки ми розуміємо цей термін), які не мають нічого спільного з поділом на строфи: поезії взагалі астрофічні.

Приклади розбіжності між закінченням строфи та інтонаційного періода ми наводимо в іншому розділі.

Досить пікантно виглядає й те, що Тімофєєв відмовляється дати визначення свого улюбленого терміну — інтонації. Себто пояснює, що таке X (строфа) за допомогою У (інтонація).

Визначення строфи у вузівському підручнику Абрамовіча далеко не повне: за основну ознаку строфи взято певне розташування рим, хоч в дійсності ця ознака нічим не краща від інших. Але все таки Абрамовіч згадує, що в білому вірші строфа визначається розташуванням однакових клявз і що в більшості випадків строфа являє синтаксичну цілість.

Щодо паралельного підручника Шепілової, то там дефініція строфи має чисто анекдотичний характер. Авторка уявляє строфи у вигляді "особых

(підкреслення моє — І. К.) однотипных частей, на которые делится стихотворная речь”.

Це нагадує студентську пародію на радянський підручник з хемії: “Если взять некоторое количество известных элементов в определенном соотношении, то при специальных условиях произойдет особая реакция”.

(Зрештою, підручник Абрамовіча теж написаний в основному за зразком цієї пародії).

Наскільки катастрофальні наслідки дав похід проти формалістів — похід проти фактичного знання літератури — свідчить нездібність сучасних радянських вчених до аналізу найпростіших мистецьких явищ.

Семен Шаховський у книзі “Майстерність Івана Франка” ламає голову над строфою

**Я не романтич. Міфологічний дим
Давно розвіявся із голови мені,
Мене не тішать, ані страшать
Привиди давньої віри мглисті, —**

шукаючи в ній інтонаційних віршів. Автор не має жодної уяви ні про те, що це одна з найславніших у світовій поезії строф — алкеєва, ані про те, що сумнівної вартості теорію інтонаційного вірша вигадали “буржуазні” вчені “гнилого заходу”.

Звичайнісінькому випадковій гетерометричній силябічній строфі в Шевченка

**Неначе злодій, поза валами
В неділю кradуся я в поле**

М. Рильський, а за ним і Марієта Шагінян не можуть знайти пояснення.

Згадана М. Шагінян (хоч це вже безпосередньо не належить до строфіки) відмовляється зарахувати Т. Шевченка до силябістів

“не только потому, что силлабический размер требует строгого выдерживания равного количества слогов в строке, а Шевченко почти нигде никогда не выдерживает их; но и потому, что ни русской, ни украинской речи, во всем разнообразии принятых в ней ударений, силлабический стих, как это доказал еще Ломоносов, совершенно не свойствен. Он делал нашу поэзию грубой, деревянной, между тем мягче, нежнее, гибче шевченковского стиха трудно себе и представить”.

Крім другої половини останнього речення, тут усе (з огляду на вік і стать авторки не можемо вжити гострішого виразу) суцільна нісенітниця.

1. Для багатьох силябічних розмірів якраз характерна різна кількість складів у віршах.

2. У своїх силябічних поезіях (а в нього є ще й інші) Шевченко строго дотримує ту кількість складів, якої вимагає розмір. У тих розмірах, де кількість складів коливається, вона коливається так само, як у західноєвропейських силябістів.

3. Силябічна система не має нічого спільного з різноманітністю наголосів (ні з їх сталістю, ні з місцем у слові). Можливість її застосування тим більша, чим менша різниця у силі вимови складів наголошених і ненаголошених.

4. Чи ж може бути більша м'якість, ніжність і гнучкість, як у віршах Петrarки, Верлена, Рубена Даріо або Юліана Тувіма? А всі вони — силябісти. Чому ж Шевченко має бути винятком? Хіба тому,

що авторці, шляхом посилання на безнадійно застарілі праці Ломоносова, захотілося підігнати український вірш під російські норми? Але тут уже можна вбачати і політичну тенденцію...

Та ми відхилились від теми.

Вернімось до вузівських підручників.

Шепілова — на чотирьох сторінках — викладає відомості про такі строфи: двовірш, чотиривірш, октава (при чому згадано, що її вживали такі класики французької поезії, як Дешан і Франсуа Війон), десятивіршова строфа (та, що в нас її звуть децимою Котляревського), онегінська строфа, терцина, тріолет і сонет.

Абрамовіч, чий підручник затверджено міністерством освіти, обмежується такими строфами: чотиривірш, октава, терцина, сонет і онегінська строфа. Все це він убрав у три з походом сторінки.

Приклади обома авторами беруться з Пушкіна, а для різноманітності — з Лермонтова і Некрасова.

Оце і є все те знання про строфи, що його внесе молодий радянський інтелігент з вищого учбового закладу.

Мик. НАГНИБДА

ЧИ ТО СНИЛОСЬ МЕНІ...

Чи то снилось мені,
Чи то справді було —
Наді мною ялини зелене крило.
Білоруської пуші красуня струнка.
Чи зелене крило, чи то біла рука?
Я лежу на землі, і почулось мені.
Хтось шепоче, говорить в земній глибині:
— Ти заїжджий, я знаю, кохаєш мене,
Зоставайся, — і в щасті твій вік проминє.
І вже руки ялина свої простягла...
Може то не ялина, а ти там була,
Бо співали, як ти, лісові ручаї
І дзвіночки дивились, як очі твої,
І як коси твої, десь виднілись жита,
Та ще й мак червонів, як у тебе уста...
Мабуть ти там була,
Бо не спав я, не снів —
Припадав до землі, яку я полюбив.
І почув я крізь ріки, шляхи і поля —
Україна гукала додому здаля...
І напнулась від пуші до серця струна,
Іду, їду далеко — не рветься вона,
Іду, їду — дзвінкішою, чую, стає...
Білорусь, Білорусь — побратимство моє!

МОЖНА ПРИДБАТИ КНИЖКИ ВАСИЛЯ ЧАПЛЕНКА:

“Українська літературна мова, її виникнення й розвиток” — — — — —	\$ 5.00
“Чорноморці” — — — — —	3.00
“Півтора людського”, повість — — — — —	1.50
“Зойк”, збірка оповідань — — — — —	1.50
“Ісько Гава”, сатирична поема — — — — —	0.50
Замовляти:	

Vasyl Chaplenko, c/o UVAN, 111 West 26th St.
New York, N. Y. U.S.A.

Джон Кітс і Яр Славутич

(Дж. Кітс: Вибрані поезії. Переклади Я. Славутича)

Твори англійського романтика 19-го сторіччя Джона Кітса, наскільки мені відомо, ще ніколи не перекладалися українською мовою. Можна, отже, привітати ініціативу Яра Славутича, який перший у нашій літературі зробив спробу познайомити українського читача з творчістю цього поета.

Шкода лише, що в передмові до збірки Я. Славутич основну увагу приділив біографії Кітса — в той час, як нашим читачам найцікавіше було б насамперед довідатися про його поетику та місце в літературі.

Джон Кітс (1795 — 1821) був не лише останнім, але й найхарактернішим з англійських романтиків. У той час, як Волтер Скот був передусім оповідачем, Вордсворт реформатором поезії та оборонцем морального закону, Шеллі проповідував радикальні реформи, а Байрон відображав власний егоцентризм та політичний неспокій свого часу, — Кітс жив у світі, що його він створив лише для самого себе, був байдужий до соціальних проблем свого часу та поклонявся “чистій красі”.

Кітс був переконаним прихильником ідеї, що поезія існує лише для самої себе і що вона несполучна з політичними чи філософськими інтересами. Як він писав у “Ламії”:

...Хіба не зникають чари

Від одного лише доторку холодної філософії?

Велика талановитість Кітсова незаперечна. Якщо ми згадаємо, що весь його поетичний доробок з'явився друком на протязі лише трьох років і що він помер від сухот, коли йому було тільки 25 років, то не можна не відзначити, що Кітс міг стати одним з найцікавіших поетів в історії літератури.

У протилежність до Байрона, який афектовано пишався з того, що він, буцімто зневажає мистецтво, яке принесло йому славу, Кітс жив лише для поезії. Весь його доробок справляє враження інтенсивної, якщо можна так висловитися, лояльності своєму мистецтву та творчій широкості. Нетрудно також помітити і його глибоке незадоволення з того, що йому не завжди вдавалося втілити у віршах свої поетичні сни. Прочитавши Чапменів переклад Гомера, Кітс пише (в перекладі Я. Славутича):

Багато знав я золотих держав,
Земель, де править королів корона,
І островів, де барди Аполлона
Складають гимни з найдзвінніших слів.

Не раз про далі й битви я чував,
Та ще ніколи я не відав лона,
Де б так велично — як відлуння дзвона —
Слова Гомера Чапмен скандував.

Себе я чув могутнім сином світу,
Який пленеті вказує орбіту.
Я був кортезом з іскрами в очах,

Що брав моря, корив розгін широкий

І звіроломними людьми в човнах
Вітав шпилі Дарійської затоки.

Цей сонет виражає жаль Кітса з приводу його недостатньої освіти в той час, коли він опублікував перший томик своїх віршів. Хоч Кітс і був побожним шанувальником грецької поезії, проте грецької мови не знав. Не зважаючи на це, він поставив своїм завданням — у новочасній англійській мові відтворити дух древніх греків.

Не зовсім задовільні наслідки цієї спроби можна бачити в наступному його томі, у поемі “Ендіміон”, де розповідається про молодого пастуха, якому покохала богиня місяця. Ця поема починається такими рядками (цитую в дослівному перекладі і прошу читачів пробачити його незграбність):

Прекрасна річ — назавжди радість,
Її принадисть щораз росте; вона ніколи
Не зникне в забутті, але завжди триватиме
Наше житло в спокої, а наш сон
Сповнятиме солодкими видивами, здоров'ям
та спокійним диханням.

і так далі. Ці рядки вимовно ілюструють дух Кітсової поезії. На жаль, жоден перекладач не може віддати досконалість слова й мелодію оригіналу. Не зовсім удалося це й Я. Славутичу, на перекладі якого ми пізніше спинимось докладніше.

В “Ендіміоні” є багато чудових рядків, але в цілому ця поема дещо хаотична й занадто орнаментована; крім того, їй бракує загального “взору”. Що сам Кітс відчував цей недолік, видно з його скромної передмови, у якій він говорить про свою поему не як про завершений твір, а скорше як про недосконалу спробу дати читачеві уявлення про красу грецької мітології.

Третій (і останній) том Кітсових творів є найцікавішим і мистецьки найвартіснішим. Основні його теми ті ж самі — грецька мітологія і середньовічна романтика кохання. Поема “Гіперіон” являє собою чудовий фрагмент, що нагадує першу арку собору, який залишився недобудований. Її тема — перемога юного бога-сонця над титанами. Розуміючи свою недозрілість та недостатню ерудицію, Кітс відклав цей твір і лише прохання видавця спонукало його включити цей фрагмент у свою збірку.

Одна з довгих поем цього тома — “Ламія” являє собою розповідь про чарівницю, яка із змії перетворюється на чудову жінку, але внаслідок нерозумної філософії старого Аполлоніуса назавжди покидає свого коханого.

“Канун свята святої Агнеси”, мабуть, найдосконаліша з Кітсових “середньовічних” поем, яскрава картина того настрою, що його прийнято вважати романтичним. Як і в усіх творах Кітса, у цій поемі є значний елемент нереальності і коли ми читаємо її закінчення

І їх не стало; о, леле, віки тому
Ці коханці втікли в бурю,

ми ніби пробуджуємось від сновидіння. Це, зреш-

тою, є єдиним можливим завершенням усіх Кітсових античних і середньовічних фантазій. Але Кітс навіює нам думку, що прекрасна річ, уходячи в життя людини, назавжди змінює його.

Серед менших поетичних творів Кітсових треба виділити такі: "Грецька урна", "Соловей", "Осінь". Усі вони є в Славутичевих перекладах.

Головним недоліком Кітсової творчості є крайня байдужість до життя реальних людей. Кітса критикували також за "жіночість" його поезії, за сексуальний подекуди характер його образности. Навіть *Вараспорт і Байрон ставились до Кітсової поезії критично*. Першим, хто високо оцінив Кітса, був Шеллі.

Слава, якої Кітс не зазнав за свого життя, повилала його твори вже після смерті поета, — в пізніші часи, коли на літературних полях замайорів прапор прихильників концепції "чистої поезії". Але й тепер Кітс залишився лише "поетом для поетів". Для широких мас читачів його твори, мабуть, завжди будуть нуднувати своєю рафінованістю відчуттів та фантастичністю сюжетів.

У якій же мірі Я. Славутичеві вдалося дати нам у своїх перекладах адекватного Кітса, відтворити складність його образів та вловити й закріпити його особливу, своєрідну тональність і світовідчуття?

Кожен справжній ліричний вірш — будь-якою мовою написаний — з його ритмом, римами, добром слів та мелодикою мови являє собою єдину, неповторну композицію, що висловила глибоке переживання поета в той чи інший момент. Чи може інший поет, тобто інша творча індивідуальність, що пише іншою мовою, отже користується зовсім іншою системою поетичних символів, підшукати такі слова та їх комбінації, які б були тотожні з оригіналом по душевній вібрації?

Переклад, чи, як хтось підкреслив, краще сказати, перевираз, іншомовної романтичної поезії являє собою особливо тяжке завдання, бо в цій поезії стільки півтонів, нюансів-натяків, що перекладач, помімо того, що він мусить бути віртуозним версифікатором, ще повинен бути в якійсь мірі конгеніальним тому поетові, якого перекладає, повинен бути в певній мірі рівним йому в обсязі своєї поетичної інтуїції і могли звучати в унісон з його переживаннями.

Не буду повторювати абеткових аксіом про важливість перекладів з інших мов для збагачення нашої власної мови, для обміну мистецькими цінностями, створеними в різних країнах у різні часи і т. п.

Звичайно, ніякий переклад, як заявив Л. Первомайський на нараді перекладачів у Києві три роки тому, "не спроможний завоювати симпатії широкого читача, якщо він не стає живим фактом нашої поезії". Це може бути найкращий переклад щодо точности, вчености, добросовісности; ним можна користуватися як підручником, вивчаючи чужі літератури, але поки він не стає фактом нашої поезії, переклад залишається тільки перекладом і не спроможний замінити оригінал".

Далі Первомайський навів сформульовану Тургеневим основну вимогу до художнього перекладу:

"Перекладач не повинен трудитися для того, щоб дати нагоду тим, хто знає оригінал, оцінити, вір-

но чи невірно відтворив він певний вірш, певний зворот; він працює для маси. Як би не була упереджена маса читачів на користь твору, що перекладається, але і її так само повинен він завоювати, як завоював перед тим свій власний народ".

Ця формула небезпечна тим, що може дати привід для перекладів, у яких спільного з оригіналом буде тільки заголовок та "загальні" лінії мислення чи сюжету. Первомайський, при всіх його реверансах у сторону Тургенева, як представника "великої старшобратньої літератури", від якої повинні *визначити провідні лінії, які є для нас* підкреслити, що:

"Ми, поети й перекладачі, повинні усвідомити, що від рівня нашої досконалости, від того, "вірно чи не вірно відтворимо ми певний зворот", залежить успіх нашої роботи в читача, якого наш переклад повинен завоювати... Коли мене питають, чого я вимагаю від поетичного перекладу, я відповідаю одним словом: точности.

Мова тут не про педантичну точність, не про буквализм, який неприпустимий і в прозаїчному перекладі, а для поетичного просто протипоказаний. Я маю на увазі найвищу в ідеалі вірність формі й змістові оригіналу, ту досконалість, яка не вимагає в читача бажання й потреби звіряти переклад з оригіналом".

Далі, для ілюстрації своєї думки, Первомайський наводить, як зразок "внутрішньо точного" перекладу, Лермонтовський переклад відомого вірша Гайне:

На северѣ диком стои́т одиноко
На голо́й вершинѣ сосна...

Тут я мушу рішуче розійтися з Первомайським. Лермонтовський переклад ніяк не можна назвати ідеально вірним змістові оригіналу — насамперед тому, що Лермонтов геть змінив усю тональність Гайнівського вірша. Його трагічне звучання він замінив поверховою романтичною красивістю та перекрутив основну ідею твору. Але про це треба писати окремо.

Сподіваюся, що все, сказане вище, досить ясно показує складність завдань, які поставив перед собою Я. Славутич, коли брався за переклад віршів Кітса. А перед нами виникає насамперед завдання подивитися, чи поетичне обличчя самого перекладача, в даному разі Я. Славутича, забезпечує внутрішню точний переклад Кітсових віршів.

Яр Славутич являє собою серед наших поетів своєрідну поетичну постать тим, що в його віршах ми — особливо останнім часом — знаходимо поєднання елементів класицизму (першого захоплення його поетичної юности) з елементами "модерністичної поезії", в дусі якої він нераз пробував писати. Звідси в назагал чітко фразованих віршах Славутича, ми раз-у-раз спостерігаємо слова, вирази та словосполучення, сенс яких для читача залишається незрозумілим чи затемненим.

Це явище нераз можна простежити і в його перекладах. Нерідко буває так, що чітка, а іноді навіть прозаїчна фраза оригіналу в Славутичевому перекладі раптом переобразується на майже модерністичний епітет, а то й метафору, над якою читачеві залишається тільки замислитися, щоб знову

знайти дорогу назад, в русло образів оригінального твору.

Труднощі тих проблем, які стояли перед Славутичем-перекладачем, збільшувалися ще й за рахунок специфічних труднощів віршованого перекладу з англійської мови, в якій короткість слів уможливорює надзвичайно щільне пакування поетичного рядка образами й змістом. Нарешті, якимось парадоксальним чином поетична фраза Кітса при буквальному, дослівному перекладі несподівано перетворюється на прозаїчну.

Тепер ми можемо перейти до розгляду деяких Славутичевих перекладів на конкретних прикладах. Вернімося знову до цитованого вже уривку з поеми «Ендіміон», який я дозволю собі повторити (в дослівному перекладі):

Прекрасна річ — це радість назавжди,
Її приналежність збільшується; вона ніколи
Не піде в забуття; але завжди триматиме
Наше житло в спокої, а наш сон повинитиме
Солодкими мріями, здоров'ям та
спокійним диханням.
Тому кожного ранку ми сплітаємо
Квітчасту стрічку, щоб прив'язати себе
до землі, —
Не зважаючи на розпач, на страшний брак
Благородних натур, на похмурі дні,
На всі нездорові і відкриті мороком шляхи,
На яких ми блукаємо, шукаючи...

А от це місце в перекладі Я. Славутича:

Кошовиний твір — назавжди насолода.
Його витання красовита врода
Не кане в небуття. Вона всякчас
Ясним диханням огріває нас.
Солодкий сон так холодіє тілом.
І кожне завтра квітом обважнілим,
Литвом вінків нас в'яже до землі,
Щоб нелюдяностей чуття малі,
Похмури дні, дороги неспросвітні,
Жорстоким злостям темні чолобитні
Ми талували.

Як бачимо, “прекрасну річ” перекладач замінив “коштовним твором”, а це далеко не те саме. Прекрасна річ може існувати і в природі, вона не обов’язково мусить бути зроблена людськими руками. Крім того, говорячи про “твір”, тобто щось, зроблене людськими руками, перекладач підкреслює, як головний його епітет, не красу, а “коштовність”, під якою читач завжди схильний розуміти ціну.

“Витання” (тобто ширяння в повітрі) мистецького витвору належить саме до категорії по-модерністичному спірних образів, які в Кітса, як правило, не трапляються. “Красовиту вроду” ми сприймаємо як тавтологію.

У дальших рядках перекладу маємо переосмислення Кітсових образів. Напр., активне “ми щоранку сплітаємо квітчасту стрічку, щоб прив’язати себе до землі” перекладач заміняє пасивним “кожне завтра (квітом обважнілим) литвом вінків нас в’яже до землі”. Замінивши слово “ранок” словом “завтра”, перекладач зробив незрозумілою всю фразу, отже й думку вірша.

“Жорстоким злостям темні челобитні” — це вже

не від Кітса, а від тенденції перекладача модернізувати та “дооздоблювати” оригінал. Нарешті, по поясненню таких слів, як, напр., “талували” переважна більшість читачів буде змушена вдаватися до словника.

Загалом можна констатувати, що вірш Кітса здебільшого, якщо можна так висловитися, “простіший, чіткіший, конкретніший від Славутичевого перекладу. Звідси напрашується висновок, що Славутич має виразну тенденцію “переоздоблювати” оригінал, перевантажувати його вигадливими епітетами, яких в оригіналі немає, а також ускладнювати образність перекладу елементами поезики, властивими вже значно модернішим часам. Нагромадження подібних змін призводить до зміни тональності вірша.

Зміни іншого характеру полягають у тому, що нерідко перекладач, навпаки, переводить у конкретний плян Кітсову метафору, спрощуючи символічний світ поета. Це призводить до послаблення емоційної напруженості оригіналу.

Приклади цього можна знайти в ряді віршів збірки. Дозволю собі порівняти з оригіналом ще переклад вірша “Чотири пори року”. Щоб дати читачеві якомога повніше уявлення про оригінал, даю його в дослівному, а тому й незграбному перекладі:

Чотири сезони заповнюють міру року.
С чотири сезони в душі людини.
Вона має свою пристрасну весну, коли ясна уява
Вбирає всю свою красу легким хватом,
Вона має своє літо, коли розкішно
Весняну медову жувачку юнацької думки
Вона любить жувати й цим мріянням
Здіймається до неба. Спокійні затони
Його душа має в своїй осені, коли свої крила
Вона згортає, задоволена із змоги бездіяльно дивитися
На димку — щоб неуважно пропускати повз себе
Такі речі, — як ручай за порогом.
Вона має й свою зиму в блідій потворності,
Бо інакше мусила б зрентися своєї смертної природи.

А тепер порівняємо оригінал з перекладом:

Чотири пори має кожний рік.
Ділимо й розум на чотири пори.
Весною щастю ми втрачаєм літ,
Не почувавши ніколи змор.
Розкишне літо шле медовий сік,
І в юній звазі роздум несучорній
Ми владно водим на небесний тік,
Куди найвищі не сягають гори.
Затоки тихі любим восени.
Густі тумани в повному безділлі
Для нас минають, як принади сні,
Як за порогом ручаї зраділі.
Ми взимку прагнемо на сніг, на лід, —
Інакше б людський перевівся рід.

У цьому порівнянні нетрудно знайти підтвердження тих загальних спостережень, які я виклав вище. Зокрема відзначимо в цьому вірші перетворення “душі людини” на “розум”, який поділити на чотири пори, мабуть, не дасться. Рядок “весною щастю ми втрачаєм лік” здається банальним у порівнянні з оригіналом, думка якого зовсім інша. Образ “медова жувачка юнацької думки” (який,

звичайно українською мовою не звучить) перекладач спростив на конкретний медовий сік, що його шле розкішне літо.

Те саме сталося й з “тихими затоками”, які в оригіналі знаходяться в людській душі, а в перекладі стали конкретними затоками, які “ми любимо восени”. Рядок у перекладі “ми взимку прагнемо на сніг, на лід” не має підстав у мовистилі оригіналу — так само, як і рядок “Інакше б людський перевівся рід”. Тяжко зрозуміти (якщо взагалі можна), що він має означати й до чого стосуватися. Рядок “І в юній зназі роздум несуворий ми владно водим на небесний тік” для Кітсової поетики, мабуть, невдалий.

Для цих порівнянь я навмисно вибрав ті із Славутичевих перекладів, у яких він дозволив собі відійти від оригіналу особливо далеко. Не всі його переклади мають ці недоліки. Як ми побачимо далі, в ряді перекладів він успішно наближається до духу оригіналу.

Проте, насамперед я хочу підкреслити одну головну тезу. Зовнішньо-точно й повністю перенести в переклад усі образи й символи оригіналу щастить тільки в дуже рідкісних випадках. Але домагатися цього й непотрібно. Головне — подбати про те, щоб емоційна атмосфера перекладу була створена у співвідношенні з атмосферою оригіналу еквівалентними стилістичними засобами.

Для того, щоб читач повірив у адекватність перекладу, треба, щоб цей переклад взагалі був строго цілюю, послідовно витриманою системою епіте-

тів, асоціацій, символів — без внутрішніх суперечностей і розривів стильової тканини.

У перекладі Кітсового вірша “Грецька урна” є, напр., така строфа:

Пестунко тиші й лагідних часів,
Незнана в брані й спокою кохана,
Хто б мав одвагу полум'яний спів
Вести про тебе солодко і п'яно?

Очевидно, що полум'яний спів не можна вести солодко і п'яно, бо одно одному суперечить. Полум'яне не може бути солодким. Прочитавши цю строфу, читач слушно усунеться в тому, що Кітс саме так і написав.

Найкращими в розумінні внутрішньої цілюності й стильової витриманості є такі переклади в збірці: “Море”, “Слава”, “Чаттертон”, “Я мала голубку”, “Пісня стокротки”, “Русалчина господа”, “Девонширські дівчата”, деякі рядки в “Соловей” і “Дозвілля” тощо.

Не трудно помітити, що все це — ті переклади, де Я. Славутич якнайменше старається “дооздоблювати” оригінал пишнотворними, ходульними, незвичайними словами й фразами. Вірші від цього вирають тим, що стають теплішими, ліричнішими, а значить і вірнішими оригіналові.

Я не маю змоги в рамках цієї статті порівняти ритмомелодику перекладів з оригіналом, бо такого роду дослідження може бути цікаве для спеціалістів, але рядових читачів може тільки знудити. Між іншим перекладач заздалегідь зробив застереження, що “сонети Кітса не завжди канонічні щодо римування; також формальне розмежування катренів, а особливо терцетів, поет не завжди застосовував”.

Підводячи підсумки спостереженням, викладеним у цій статті, я мушу відзначити, що в перекладах Кітсових поезій, зроблених Я. Славутичем, на мою думку, загалом значно більше самого Славутича з притаманними особливостями його поетики, ніж Кітса.

У цих словах не треба бачити ніякого загального осуду Славутичевих перекладів. Як я вже відзначив вище, перекладати Кітса особливо тяжко й більш-менш точний переклад його віршів взагалі неможливий. Але й це не біда. Світова література рясніє перекладами, в яких індивідуальність перекладача геть притемнює, а то й відсовує на задній план індивідуальність автора перекладаного твору. Такого роду переклади стають уже в повному розумінні цього виразу “фактами літератури”, до якої належить перекладач. Дуже часто значення перекладів буває найбільше для самих перекладачів, удосконаленню чияї майстерності вони служать.

Треба також відзначити, що навіть і ті переклади, в яких Славутич найдалі відходить від оригіналу, все ж таки кваліфікованіші, досконаліші, насамперед у розумінні поетичної техніки, ніж, напр., переклади В. Державина, які з оригіналом не мають майже нічого спільного. Переклади Шекспірових сонетів назагал не вдалися І. Костецькому передусім тому, що він не дуже вмілий версифікатор.

Дозволю собі закінчити цю статтю висловом жалю з того, що за винятком М. Ореста, наші еміг-

ВЕЛИКА МЕБЛЬОВА КРАМНИЦЯ БУРЛАКОВА

KELUINATOR

Великий вибір хатніх і конторських меблів.

Електричні прилади та інше.

Читачам “Нових Днів” — спеціальна увага і знижка.

BURLACOFF'S FURNITURE

619 Queen St. W.

Toronto, Canada.

Tel. EM 8-6812

рантські поети (а також і прозаїки) так мало перекладають з іншомовних літератур. А кому, як не нам, що живуть у західному світі, подбати про те, щоб українські читачі на батьківщині — коли вона буде визволена з лабет комуністичної диктатури та непроханої опіки "старшого брата" — одержали повноцінні переклади тих творів, які вони або не можуть прочитати взагалі, або змушені читати лише в російських перекладах!

Переклади Славутича — вартісна праця у важливій царині. Щождо тих чи інших недоліків у його перекладах, то звільнитися від них можна лише наполегливою і неквапливою працею в галузі перекладу. Така праця може зробити з Славутича кваліфікованого перекладача — особливо тих авторів, з якими в нього є духове, поетичне споріднення. На цьому шляху зустріч з Кітсом повинна стати для Славутича міродатним етапом.

Післясталінська реформа системи народної освіти в Україні

На недавній сесії верховної ради УРСР (почалася сесія 15 квітня, а тривала всього чотири дні) ухвалено закон "Про зміцнення зв'язку школи з життям і про дальший розвиток системи народної освіти в Українській РСР". На сесії заслухано три доповіді в справі реформи. Перший доповів міністер освіти академік Іван К. Білодід — "Про перебудову загальної середньої освіти в УРСР", другий — Д. Т. Іщенко, начальник Українського республіканського управління трудових резервів ("Про професійно-технічну освіту"), третій — Г. Г. Єфіменко, заступник міністра вищої освіти УРСР ("Про вищу освіту"). Ці доповіді були заслухані в день відкриття сесії, себто 15 квітня ц. р., а закон ухвалено 17 квітня ц. р. Отже, довго не дебатували. Та й не було як дебатувати: адже закон про перебудову системи освіти в масштабі всього Союзу РСР вже ухвалено в Москві на сесії верховної ради СРСР, у республіках лише повторили те, що всесоюзний закон приписує. А в назві закону київські законодавці не змінили ані однієї слова — точно взяли заголовок із московського закону: "Закон про зміцнення зв'язку школи з життям і про дальший розвиток системи народної освіти", додавши лише в кінці... "в УРСР".

Як відомо, система народної освіти в СРСР зазнавала аж надто багато різних реформ, поки немовбито, в основному, стабілізувалася в 1932 році. Хоч усеосоюзного міністерства освіти досі не було і покищо немає, але диктувала завжди Москва, особливо від 1932 року — спершу рішали в Москві, а потім штампували в республіках. Так що у випадку з шкільною реформою Хрущов від Сталіна далеко не втік. Реформи в СРСР, як правило, мають виразну ознаку антисталінської кампанії — стирання слідів сталінщини, але на шкільну реформу це поширилось дуже мало. Від сталінських реформ ця шкільна реформа сама по собі відрізняється передусім термінами її застосування: за сталінських часів усіякі зміни мали бути впроваджені в життя негайно або того ж року, а тепер даються терміни для переходу на нову систему навіть п'ятирічні. Якщо так, то школи і учні та студенти не зазнають стільки лиха, як колись зазнавали від наглих змін і перебудов.

ПРО СЕРЕДНЮ ОСВІТУ

Система освіти в СРСР, отже і в УРСР, — поділена на три окремі галузі, кожна з яких підпорядкована одному з трьох відомств (міністерств): загальноосвітні школи — початкові, неповні середні та середні — підпорядковані міністерству освіти; вищі школи — уні-

верситети та інститути — міністерству вищої освіти; професійні (ремісничі) школи з загальноосвітнім рівнем навчання нижче середнього — управлінню трудових резервів (це управління — майже те саме, що за німецької окупації називалось "арбайтсамт"...).

Спинимось по черзі на всіх трьох доповідях і на тому, що сказано в законі щодо кожної галузі освіти.

Міністер освіти І. К. Білодід говорив про проєкт закону, поданий на затвердження верховної ради УРСР. Зробивши кілька доземних поклонів у сторону Москви, партії і Хрущова, кинувши кілька загальників з приводу національної політики — якимось особливо плутано і неясно, Білодід подав деякі конкретні дані про українське шкільництво. "Тепер на Україні працює, — сказав він, — 30,701 школа, де навчається близько шести мільйонів учнів. Кількість семирічних шкіл у сільських місцевостях збільшилася в 100 разів, а середніх — у 184 рази проти 1914 року. Число учнів у семирічних школах зросло в 35 разів, а в середніх — у 17,5 разів".

Говорячи про терміни перебудови загальноосвітніх шкіл, Білодід окремо вказав на дальше розгортання мережі так званих шкіл-інтернатів. Тепер в Україні навчається в цих школах 24 тисячі учнів, а в наступному навчальному році кількість учнів там збільшиться на 60 тисяч. До кінця семирічки (семирічного плану) в школах-інтернатах буде 420 тисяч дітей.

Далі йдуть справи, майже дослівно повторені в законі про перебудову системи навчання. Отже, замість семирічних шкіл тепер будуть восьмирічні, а замість десятирічних — одинадцятирічні. На нові навчальні плани мають перейти: восьмирічні школи — протягом трьох років, одинадцятирічні — протягом чотирьох-п'яти. Навчальними планами (програми) має бути передбачене обов'язкове притягнення дітей і підлітків до фізичної праці за місцем навчання: у селах — у колгоспах та радгоспах, а в містах — на промислових підприємствах.

Середні школи діляться на три типи: 1) середні загальноосвітні школи робітничої і сільської молоді — вечірні або змішані; 2) середні загальноосвітні трудові політехнічні школи з виробничим навчанням; 3) технікуми та інші середні спеціальні учбові заклади, в яких студенти здобувають загальну і спеціальну середню освіту. Усі три типи цих середніх шкіл — трирічні. При чому, перший тип — це школи без відриву від виробництва, вечірні, другий тип — денні, але з обов'язковим залученням учнів до фізичної праці і до набуття професії в одній з галузей господарства, а третій тип

— середні професійні школи як денні, так і вечірні та заочні. З доповідей і закону видно, що вечірні і заочні середні школи будуть основним і всіляко заохочуваним типом шкіл після реформи.

А як же в законі сформульовано справу мови, якою навчаються учні в школах в Україні, і справу мов, що їх діти мають вивчати — крім мови викладової? У статті 9 так сказано: "Навчання в школах Української РСР здійснюється рідною мовою учнів. В школу, з якою мовою навчання віддавати своїх дітей, вирішують батьки. Вивчення однієї з мов народів СРСР, якою не провадиться викладання в даній школі, здійснюється за бажанням батьків і учнів при наявності відповідних контингентів."

Доручити Раді Міністрів Української РСР розробити заходи, які б забезпечили всі необхідні умови для вивчення і поліпшення якості викладання в школах з українською або іншою мовою навчання — російської мови, яка є могутнім засобом міжнаціонального спілкування, зміцнення дружби народів СРСР і прилучення їх до скарбів російської і світової культури, а також української мови в школах з російською або іншою мовою навчання всіма учнями, батьки яких і самі учні обрали цю мову для вивчення".

Стаття ця викладена не надто ясно: автори, мабуть, умісне не дбали про ясність її. Таким чином, українську мову в Україні можуть обрати або й не обрати батьки і самі учні в школах з неукраїнською викладовою мовою, а щодо російської мови — уточнення нема, отже вона має викладатись в усіх без винятку школах (тепер діють на Україні школи з викладовими мовами УКРАЇНСЬКОЮ, РОСІЙСЬКОЮ, МОЛДАВСЬКОЮ, УГОРСЬКОЮ і ПОЛЬСЬКОЮ). Далі, російська мова в Україні може бути засобом дружби народів і прилучення їх до скарбів світової культури, а українська мова навіть в Україні таким засобом чомусь не може бути. Іншими словами, українська мова в Україні — не обов'язкова і як викладова, і як предмет, бо батьки і самі учні (діти українських батьків) можуть "обрати" собі школу з російською викладовою мовою, а в школах з молдавською, угорською та польською мовами також не обов'язкова українська мова як предмет навчання, тим часом як російська мова, як іти за логікою статті закону, мусить вивчатись в усіх без винятку школах України. Міністер освіти І. К. Білодід назвав у своїй доповіді таку політику ленінською національною політикою компартії, хоч нам невідомо, чому якраз ленінською, бо за Леніна і за лєнінця Скрипника, ба навіть Затонського і ще пізніше — українська мова була обов'язкова для всіх без винятку учнів усіх шкіл — бодай як предмет навчання. Виходить, що Леніна і за Хрущова можна інтерпретувати так само довільно, як і за Сталіна.

У зв'язку з наміром запровадити вже насправді політехнічне навчання (це поряд із фізичною працею учнів і студентів), у законі окремо сказано і про потребу готувати кваліфікованих інструкторів-педагогів. Досі було так, що так зване політехнічне навчання довірялося мало кваліфікованим ремісникам без ніякої освіти. Цікаве й те, що в законі (стаття 17) доручається урядові УРСР подбати про перехід на однозмінне навчання "в найближчі роки". Як знаємо, досі ще більшість шкіл в Україні працює в дві і три зміни.

І ще один цікавий момент: досі говорили в СРСР (на партз'їздах 19 і 20) про перехід у найближчому майбутньому до обов'язкового ДЕСЯТИРІЧНОГО навчання не тільки в містах, а й у селах, а в законах — московсько-

му і київському — мова тільки про ВОСЬМИРІЧНЕ обов'язкове навчання. Чому — відступ? Так тяжко залучити до фізичної праці хліпців і дівчат із середньою освітою?

ПРО ВИЩУ ШКОЛУ

Новим тут є те, що до вищих шкіл, як сказано в статті 38, відтепер прийматимуть на підставі характеристик від партійних, комсомольських, професійних та інших організацій, а перевагу при зарахуванні до вищих навчальних закладів надаватимуть особам, які мають стаж практичної роботи. Наголос робив доповідач і такий же наголос зроблено в законі — на вечірнє і заочне навчання: це щоб студенти вчилися без відриву від виробництва, без державної стипендії і не мали багато часу думати, як вони живуть і т. д.

Студенти вищих шкіл, як люди дорослі, будуть зобов'язані до фізичної праці і відбуття значно довшої практики. При сільськогосподарських інститутах відтепер будуть великі господарства, на яких працюватимуть самі студенти. Менше, і тільки між іншим, сказано про посилення наукової і науководослідчої праці у вищих навчальних закладах. Звідси виходить, що "зміцнення зв'язку школи з життям" — це насамперед залучення студентів до фізичної праці, а не до поглибленого поєднання теорії з практикою, з життям узагалі і специфікою того фаху, який для себе обрали студенти.

Термін для перебудови вищої школи визначено законом у три-п'ять років. Але цей термін, здається, визначено тільки для створення рентабельних господарств, підприємств та спеціалізованих лабораторій, бо приймати до вищих шкіл уже відразу будуть за буйвою цього закону — насамперед із стажем фізичної чи практичної праці, на підставі характеристик тощо.

ПРО ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНУ ОСВІТУ

Тут сказано про заміну всіх дотеперішніх шкіл такого типу на один тип школи — на денні і вечірні міські професійно-технічні "училища" з терміном навчання від одного до трьох років і на сільські професійно-технічні "училища" з терміном навчання один-два роки. Це будуть ремісничі училища, до яких прийматимуть учнів, які закінчили восьмирічну школу. Середньої освіти ці "училища" не даватимуть.

ПРО СЕРЕДНЮ СПЕЦІАЛЬНУ ОСВІТУ

Середні спеціальні школи готуватимуть середню верству фахівців. Ці школи будуть базуватися на восьмирічній школі, а в окремих випадках — і на одинадцятирічній. Студенти мають обов'язково працювати фізично в пришкольньому господарстві — промисловому чи сільському. Закон зобов'язує уряд УРСР максимально розширити вечірнє і заочне навчання в цих школах. Наголос, отже, й тут зроблено на фізичну працю, а потім — на пов'язання процесу навчання з практикою в тій галузі, для якої студент спеціалізується.

Як у доповідях, так і в законі про нову шкільну реформу в Україні чимало сказано про цілі перебудови, але нічого, по суті, не сказано, що змусило партію вдатися до цієї реформи. Але й на це відповідь можна знайти і то без особливого труду — в радянській пресі за останні п'ять-шість років, у виступах більшовицьких вельмож, у висловленнях самого Хрущова, безумовного ініціатора і цієї реформи. Радянські підлітки і молодь, як знаємо з преси і виступів вельмож, — цураються фізичної праці, при чому не тільки тоді, коли вчать в

середній чи вищій школі, а й після закінчення школи. Це стосується переважно тієї молоді, яка закінчила середні школи (десятирічки), але до вищих шкіл не вступила чи не змогла вступити.

Коли до цього підходити безкритично, коли дивитись на більшовницьку систему як на нормальну і здорову, то небажання якоїсь частини хлопців і дівчат працювати можна було б потрактувати як розпещеність чи вибрики. Але як могло статись, щоб у пролетарській державі, де праця давно нібито стала "справою честі, слави, доблесті й героїства", вся підряд молоді не може бути розпещена або, ні з того ні з сього, така собі пустотлива? А річ у тім, як добре знаємо, що небажання працювати, зокрема — працювати фізично, — це серед радянської молоді стало загальним явищем. Інакше б не треба було запроваджувати реформи народньої освіти, якою охоплено всіх дітей, підлітків і більшість молоді. Явище це (небажання працювати) — дуже серйозне, симптоматичне, а як для радянської системи — компромітуюче, щоб не сказати загрозливе. Питається: а що ж роблять і чому не можуть уже впливати на підлітків і молоді такі організації, як піонерська, комсомольська, якими фактично охоплені всі діти і юнаки та дівчата? Справа, повторюємо, таки цілком скандальна: працювати не хочуть фактично всі комсомольці — зміна партії. От тобі й Ленінський Комуністичний Союз Молоді (комсомол)!

Досі в СРСР говорилося — "працюють в соціалістич-

ному будівництві". Тепер кажуть — "працюють на будовах комунізму". Але хто працює і хто працювати не хоче? Працювати на будовах комунізму не хоче — насамперед молоді, для якої той комунізм будують. Ось тут і собака заритий: молоді в СРСР масово і цілком свідомо саботує будівництво комунізму. Тому річ не в тих чи інших примхах, вибриках чи розпещеності молодих людей в СРСР, а в загальному політичному наставленні молоді до режиму. Освітня реформа, про яку тут мова, — це заходи режиму, скеровані проти радянської молоді, яка саботує режим. Можливо, що наш висновок занадто ОПТИМІСТИЧНИЙ, але нічого не зробиш — висновок такий сам собою напрашується, він випливає з фактів, узятих із щоденної радянської живої дійсності.

За комунізму, як учив Маркс і повторюють усі більшовницькі вожді, праця стане органічною потребою. А чому ж у радянському соціалістичному суспільстві (соціалізм — перша стадія комунізму) ставлення до праці, особливо у молоді, — гірше, ніж у суспільстві капіталістичному?

Щось негаразд із більшовницьким соціалізмом. Тому й не вірять молоді у благодаті комунізму, коли не хоче його будувати. Партія і Хрущов хочуть силоміць пхати молоді до комунізму і до праці на будовах його. А силою колодязь копати — води не пийти.

Д. Білик

Максим РИЛЬСЬКИЙ, Микола ГОРДІЙЧУК

НАРОДНІЙ МИСТЕЦЬ

(До сімдесятиріччя з дня народження Л. М. Ревуцького)

Одному з найвизначніших наших композиторів і одночасно одному з найвизначніших наших музичних педагогів — Леву Миколайовичу Ревуцькому минуло 70 років з дня народження.

Вся Україна, а особливо музики, вітас його з Ювілеєм.

Нижче передруковуємо з місячника "Вітчизна" (березень, 1959) статтю поета М. Рильського та музикознавця М. Гордійчука присвячену життю і творчості Шановного Ювілята.

Редація

Народний митець!.. Якщо хто з українських радянських композиторів і заслужує на таке високе звання, то це передусім Лев Миколайович Ревуцький. Коріння його творчості — у невичерпному мелодичному багатстві української народнопісенної культури. Його хори, пісні та інструментальні п'єси незмінно зв'язані з життям трудівників.

Незважаючи на похилий вік, на постійну зайнятість творчими, педагогічними і громадськими справами, Л. М. Ревуцький завжди вражає всіх своєю юністю, здоровим і свіжим поглядом на життя й мистецтво, своєю готовістю відгукнутися на всяку добру справу, допомогти в чомусь кожному, хто потребує цієї допомоги. Особливо тепло й чуло ставиться Лев Миколайович до творчої молоді.

Хто бував на лекціях Льва Миколайовича, той пам'ятає їхній своєрідний стиль. Основні риси цього стилю —

простота і вдумливість аналізу музичних явищ, іноді дуже складних. Його лекції — жива розмова про музику і її великих творців, позбавлена будь-якого педантизму чи тенденційних упереджень. Ясність і конкретність викладу властиві Ревуцькому у високій мірі.

Понад тридцять років свого життя він віддав вихованню композиторів, музикознавців, диригентів та музик інших профілів. Його учнями є такі відомі тепер українські митці, як Г. Майборода, П. Майборода, Г. Жуковський, А. Свєтніков, А. Філіпенко, В. Гомоляка, М. Дремлюга, В. Рождественський, С. Жданов, А. Коломієць, В. Кирейко та ін. Таким чином, Л. Ревуцький є зачинателем цілого творчого напрямку в українській радянській музиці, кожен з представників якого, при всіх індивідуальних рисах свого композиторського почерку, виявляє і спільні стилістичні елементи.

Національний колорит і народність характерні для учнів Ревуцького. Разом з тим, Лев Миколайович неухильно дбає про розвиток самобутності творчих індивідуальностей; він завжди радий привітати прояви шукань і навіть дерзаних, якщо вони талановиті. Щиро люблячи своїх учнів та вихованців, Лев Миколайович оточений і їхньою глибокою любов'ю та визнанням.

Писати музику Лев Миколайович Ревуцький почав ще до революції, будучи учнем однієї з київських гімназій. Він створив тоді кілька романсів та фортепіанових п'єс. Потім він опановує мистецтво гри на фортепіані під керівництвом великого українського композитора М. В. Лисенка. Лисенко відіграв винятково важливу роль у формуванні Ревуцького як художника. З дитинства Лев Миколайович перебував в атмосфері, яка дуже сприяла виробленню в ньому прагнень та уподобань справді національного художника.

"Перші вісім років мого життя проходили в умовах сільського оточення, серед простої, але привабливої

природи і селянських пісень, що викликало в мене ранню любов до народної творчості і не могло не відбитися на моїй далішій музичній роботі", писав у своїй автобіографії композитор. І ось на благодатний ґрунт народності, змалку закладений в його душу оточенням і вихованням, падають зерна прогресивного світогляду і реалістичної естетики Миколи Лисенка. Буйно прорісши, вони дали українській культурі сильний самобутній талант, який прославив красу рідної пісні далеко за межами своєї землі.

Закінчивши гімназію, Ревуцький продовжує загальну освіту в Київському університеті — спочатку на фізико-математичному, а потім на юридичному факультеті. Поряд з цим у Київській музичній школі він вивчає гру на фортепіані.

В 1913 році у Києві відкрилася консерваторія. Ревуцький стає її студентом, вступивши на композиторський факультет у класу видатного російського композитора і педагога Р. М. Глієра.

Велику роль у формуванні художніх смаків молодого музиканта відіграло бурхливе мистецьке життя Києва.

Ще перебуваючи в музичній школі, Ревуцький пробує творити в жанрі крупних інструментальних форм. Він написав тоді свою сонату для фортепіано, а також Перший концерт для фортепіано з оркестром. Обидва твори одержали схвальну оцінку Р. М. Глієра, і, мабуть, саме це було причиною того, що він без вагань зарахував Ревуцького у свою класу.

У консерваторії Лев Миколайович почав писати свою Першу симфонію, та вибухла світова війна 1914—1918 рр., і він змушений був залишити на багато років працю над цим твором. Ревуцький прискореним темпом закінчує університет і консерваторію, його мобілізують до армії і відправляють на фронт.

Відірваний від рідного середовища, кинутий у страхоту імперіалістичної війни, молодий композитор міг тільки мріяти про дороге серцю музичне мистецтво.

Після демобілізації він протягом кількох місяців перебував у Москві, а потім повернувся до Києва. Проте розруха часів громадянської війни не дала йому можливості якимсь закріпитися в цьому місті. Він залишає Київ і їде до повітового міста Прилуки. Тут композитор активно включається в музичне життя, керує художньою самодіяльністю, бере участь в організації музичної школи. У Прилуках Лев Миколайович написав один з своїх найкращих творів — поему-кантату "Хустина" за мотивами "Кобзаря" Т. Г. Шевченка. У ній розповідається про сумну долю наймита-чумака, який загинув на чужині, залишивши в рідному селі кохану дівчину-сиротину, що марно чекає свого милого і шовком мережить для нього хустину...

Пройнята широкою народністю, музиканта поема-кантати, що стоїть в одному ряду з творами цього типу Лисенка і Римського-Корсакова, заворушує слухача своєю красою, глибоко хвилює наймістичнішими відтвореннями у натхненних звуках трагічної історії нещасних закоханих...

"Хустину" Ревуцький написав для самодіяльного хору робітників прилуцької кооперації. Цей колектив і був першим виконавцем цього твору.

З 1924 р. Лев Миколайович постійно живе у Києві і незмінно веде педагогічну роботу — спочатку в музично-драматичному інституті ім. М. В. Лисенка, а потім у консерваторії.

Ревуцький якимось на диво органічно уміє поєднувати творчу роботу з педагогічною і науково-дослідною, а

все разом — з громадською діяльністю. Він не мислить себе поза активною участю в повсякденному творчому процесі суспільства.

Діяльність усіх українських музично-творчих організацій, починаючи від Товариства ім. М. Леонтовича й кінчаючи Спілкою композиторів, найщільніше зв'язана з іменем Льва Миколайовича Ревуцького.

І поряд з тим — постійна праця над самовдосконаленням. Композитор все більше заглиблюється в "секрети" музичної творчості, досконало опановує це складне тонке мистецтво.

Багато корисного в цьому дала Ревуцькому його праця над гармонізацією народних пісень. Він створює їх кілька циклів, досягнувши в них високого рівня художності справжньої творчої досконалості. Цикли "Козацькі пісні", "Сонечко", "Галицькі пісні" — не звичайні гармонізації народних мелодій для голосу з супроводом фортепіано, яких в українській музиці створено дуже багато. Це високоталановиті оригінальні композиції, написані визначним майстром на основі народних пісень. Особливо характерні щодо цього дитячі пісні із збірки "Сонечко" й "Галицькі пісні". У "Сонечку" автор проявив тонке відчуття психології дитини, зумів барвистими музичними засобами намалювати картини дитячого побуту, заглибився у світ дитячих мрій, сподівань, дотепно відтворив образи дитячої фантастики. Кожна пісенька — це викінчена художня мініатюра, яка вражає своєю образністю й силою емоційного впливу.

Прекрасні "Галицькі пісні", які глибоким змістом і художньою довершеністю заслуговують на порівняння з хоровими піснями-шедеврами Миколи Леонтовича. Їх споріднює з творчістю українського класика вміння автора відтворити розвиток поетичного образу пісні, максимально передати музикою те, про що розповідається в тексті, і художньо поглибити цю розповідь. Однак манерою й стилем гармонізації Ревуцького глибоко відрізняються від гармонізацій Леонтовича. Досить порівняти "Подольночку" або "Перепеличеньку" Ревуцького з "Щедриком" чи "Дударником" Леонтовича, щоб побачити, які різноманітні узори можуть вишивати справжні художники на народній основі, залишаючись їй вірними і разом з тим виявляючи своє творче "я".

Додамо до цього, що коли Леонтовичу властиве було мислення, так би мовити, хоровими категоріями, то Ревуцькому, піаністові, учневі Лисенка, притаманний глибокий піанізм, який ріднить його з Шопеном, Рахманіновим, Скрябіним.

Працю над народними піснями, які дуже багато дали Ревуцькому щодо засвоєння основ національного музичного стилю, сам він вважав своєрідною підготовкою до написання свого найвидатнішого твору — Другої симфонії. Це композиція, що красою народної мелодії, глибиною думки і високою майстерністю є найвищим досягненням української радянської симфонічної музики. Величчя трудова діяльність народу, неперевершеної краси й поетичності музичний пейзаж, картина безкрайого, залитого місячним сяйвом українського степу, над яким лине вдалину тужлива пісня, і, зрештою, радісне народне свято — такі образи виникають у уяві, коли слухаєш цей прекрасний твір. Написана (в першій редакції) ще в 1926—1927 рр. Друга симфонія і тепер чарує слухачів справжньою людяністю настроїв, прозорістю музичного колориту, задуманим ліричним звучанням. У 1939—1940 рр. Ревуцький переглянув партитуру своєї симфонії, створивши нову, ще досконалішу її редакцію.

Лев Миколайович ніколи не забував митця, що навчив його любити рідну пісню, рідне слово й культуру, творчість якого і самовіддана громадська діяльність завжди були взірцем служіння своєму народові. У бесідах з учнями, у практичних заняттях з ними теорією композиції Ревуцький з глибокою пошаною і любов'ю згадує заповіді свого вчителя Миколи Віталійовича Лисенка. Однак найбільшим виявом цієї любови і виявом схилення перед генієм великого сина українського народу було редагування Л. М. Ревуцьким у 1936—1937 рр. найкращої опери Лисенка "Тарас Бульба". Не порушуючи стилю оригіналу опери, він наблизив її до літературного першоджерела — повісті М. Гоголя, динамізував її драматургію, зробив яскравішими й випуклішими характеристики героїв. Музика "Тараса Бульби" заграла новими барвами, слухачам виявилися її нові, не знайомі до того художні якості. В редакції Л. Ревуцького й інструментовці Б. Лятошинського ця опера поставлена на сцені Київського оперного театру і користується незмінним успіхом.

В 30-і роки Лев Миколайович написав цілий ряд вокальних творів — хорів і пісень на тексти українських поетів.

Визначним творчим досягненням композитора був його Другий концерт для фортепіано з оркестром, який монументальністю образів і художньою формою наближається до симфонії. В основу концерту автор поклав ідею змагання, що є однією з рушійних сил поступу нашого суспільства від перемоги до перемоги.

У грізні роки Великої Вітчизняної війни Лев Миколайович очолював у Ташкентській консерваторії катедру композиції й історії музики, виховував молоді творчі кадри для узбецького національного мистецтва.

Після визволення Києва з фашистської неволі Лев Миколайович Ревуцький активно включається в справу відновлення культурного життя республіки. Його обирають головою правління Спілки композиторів; він очолює катедру теорії музики Київської консерваторії, розшукує розкиданих по всій країні українських композиторів і музикознавців, допомагає їм швидше повернутися і стати в лави тих, хто самовіддано трудиться над нормалізацією мистецького життя. І як завжди, його передусім хвилює молодь, він робить усе можливе, щоб якнайшвидше вона стала до творчості.

Прагнучи узагальнити свій великий педагогічний досвід, Лев Миколайович створює методичні праці, виступає із спеціальними статтями в газетах та журналах.

Багаторічна творча, педагогічна й наукова діяльність Л. М. Ревуцького високо оцінена народом, урядом і громадськістю.

У 1941 р. йому присвоєний вчений ступінь доктора мистецтвознавства. За великі заслуги в справі розвитку радянського мистецтва Ревуцькому в 1944 р. надане почесне звання Народного артиста СРСР.

1957 рік приніс Льву Миколайовичу високу оцінку його наукової діяльності. На загальних зборах АН УРСР його обрали академіком.

Л. М. Ревуцький нагороджений двома орденами Леніна, трьома орденами Трудового Червоного Прапора та медалями.

Та найвищою оцінкою плідної діяльності митця є визнання її широкими масами народу. Велика популярність музики Л. М. Ревуцького є переконливим свідченням цього. Багато його пісень настільки глибоко увійшли в побут трудящих, що з повним правом вва-

жаються народними. Свідченням високого довіря народних мас до одного з кращих співців є також факт обрання його членом соціалістичного парламенту. Тричі трудящі нашої республіки обирали Льва Миколайовича Ревуцького депутатом Верховної Ради УРСР.

Вимогливий до себе художник, Лев Миколайович Ревуцький виступає перед народом тільки з глибоко продуманими, дозрілими і викінченими творами. Усі, хто знають композитора особисто, не можуть не бути зачарованими його винятковою скромністю, його відданістю улюбленій справі, його розумінням громадської ролі митця.

Побажаймо ж нашому дорогому Льву Миколайовичу нових творчих досягнень і радощів, щастя і здоров'я!

РЕЦЕНЗІЇ

ЦІННЕ ВИДАННЯ З УКРАЇНСЬКОГО ФОЛКЛОРУ

Українська народна творчість не замирає й на чужині, а українські наукові діячі, що внаслідок терористичного режиму на Україні теж опинились на чужині, не забувають про неї. Яскравий доказ цього — двотомне видання, разом на 540 сторінок формату наукових збірок, "Матеріалів до українсько-канадської фолклористики й діалектології", що їх зібрав і впорядкував Ярослав Рудницький. Видала ці матеріали Українська вільна академія наук у Вінніпезі, в Канаді, перший том — 1956 р., другий — наприкінці 1958 р. Як свідчить упорядник видання в передмові, він зібрав ці матеріали особисто під час поїздок у місцевості більших скопчень українських поселенців у Канаді (провінції Манітоба, Саскачевань, Альберта), а також скористувався тими текстами, що їх надсилали українські фермери (селяни) до редакції "Канадійського фермера". Цей останній факт особливо вартий уваги, бо він свідчить про національну свідомість українських селян, що живуть у цій вільній країні. Їх же в Канаді ніхто не примушує зрідатися своєї національної культури і любити якогось там "старшого брата", як це роблять більшовики на Україні. Частково до цих збірок увійшли матеріали, що їх зібрані Тетяна Кошиць та О. Івах. У збірниках скрізь позначено походження текстів, прізвище оповідача, час і місце записів. Варто відзначити також, що обидва збірники видано на кошти, зібрані серед тих же таких українських поселенців, зокрема чимало дав на ці видання Йосафат Дзьобко.

Що ж являють собою ці тексти? Це найрізноманітніший матеріал, у віршованій переважно формі, але й прозові тексти — народні оповідання, перекази, легенди, спогади про перших поселенців тощо. Проте більша частина текстів — такі віршовані речі — здебільшого пісні. Серед цих пісень є варіанти відомих народних пісень — історичних (козацькі, чумацькі, жовнірські), побутових, обрядових (гаївки, веснянки), любовних. Серед цих останніх — любовних — є такі, що їх Яків Головацький назвав у своєму відомому збірнику "піснями освіченого стану", тобто пісень з деякими ознаками літературно-індивідуальної творчості. Звичайно, кажучи це, ми не маємо на увазі будь-яких підробок, як це роблять тепер на Україні, створюючи псевдо-народні думи про Леніна, Сталіна тощо, що їх ми знаходимо, наприклад, у збірнику "Українські народні думи та іс-

гторичні пісні", видані в Києві 1955 р. за редакцією М. Рильського. Ні, це все таки справжні народні твори давнішого походження, твори, що їх знаходив академік Перетц у рукописних збірниках XVIII ст. Ось, наприклад, зразок таких текстів із збірника Я. Рудницького:

З тої гори високої
Вітрець позивас,
Сивий голуб-голубочок
Голубки шукає. (Збірник II, ст.388)

Але багато в збірниках і цілком оригінальних текстів, безперечно, вперше записаних і опублікованих. Серед них звертають на себе увагу зразки, сказати б, народних вірш, в яких відбито різні історичні події, а також життя в Канаді. Ось, наприклад, вірша з другого збірника, з сторінки 405, що має заголовок "Початки в Канаді". Або "Спомини з 1914 року", що починається рядками:

Той чотирнадцятий рік — то дуже тяжкий,
Бо проллялось дуже крові і слезів дрібненьких.

Є також у збірниках вірші релігійного характеру, на зразок віршів "Богослужіння". Але це фольклорні тексти, бо записано їх із живих уст.

Упорядник додержувався методу наукової фіксації текстів, не вносячи в них змін мовного характеру, як про це він і пише в передмові. Тим то ці тексти цінні ще й з погляду діалектологічного, в них зокрема можна відзначити багато цікавих лексичних явищ.

З погляду й суто-мистецького багато серед цих текстів справжніх перлин народної поезії, і в цьому розумінні це видання має велику вартість.

В. ЧАПЛЕНКО

ПРО ОДНУ ПЛУТАНИНУ

Коли ми тут, на чужині, читаємо більшовицьку пресу, журнали, книжки, нас прикро вражає називання багатонаціонального СРСР одним народом (вислови типу "великий радянський народ" — в одинні). Це звучить для нас як логічний нонсенс, бо ж поняття багатьох народів не можна втиснути в одинну.

Ще М. Драгоманов відзначав у своїй праці "Историческая Польша и русская демократия" звичку рос. демократів писати "русский народ", а не "народы России". Більшовики спочатку були відмовились від цього, проголосивши 1918 р. "Декларацію прав народів Росії". Але пізніше знов до цього повернулися, тільки замість "русский" стали казати "радянський".

Хронологічно це, здається, виникло ще в 30-их роках, у всякому разі я пригадую пісню "Если завтра война, если автра поход", де римою до слова "поход" було "как один человек, весь советский народ". Після війни це стало вже "звичайним" явищем, але останнім часом поряд з "одинною" тамошні автори й промовці іноді уживають і "множинну" (вислови типу "народи Радянського Союзу"), створюючи, таким чином, певну плутанину. На доказ цієї плутанини я наведу матеріал тільки з останнього з'їзду КПРС, взявши його з ч. 24, "Известий" з 29 січня 1959 р., де подано промови секретаря ЦК КПУ Н. Подгорного, секретаря ЦК Об'єднаної робітничої партії Польщі В. Гомулки і інших. У Подгорного маємо таке (зберігаю російський оригінальний текст для більшої автентичності): "Колхозники и работники совхозов замышляют желанием внести достойный вклад в борьбу народов Советского Союза". Але є й таке: "Советский народ хорошо знает, что эти успехи"... Те саме

знаходимо и у "незалежного" Гомулки: він спочатку передав привіт "рабочему классу и народам великого Советского Союза", а потім сказав, "что советский народ... что этот народ... построит могучую материально-техническую базу коммунизма".

Таких прикладів багато.

Нема такої плутанини тільки в промовців-росіян: вони говорять тільки в "одинні". От А. Н. Ларіонов (ризанська партійна організація) говорить: "Наш народ добился великих успехов"...

Останній, на мою думку, факт подає певного роду ключ до розв'язання питання. "Одинна" виникла як вияв посиленого наступу російського великодержавного шовінізму, це сталося тоді, коли Сталін готувався до війни (про це свідчить ота "патріотична" пісня "Если завтра война"...), але після смерті Сталіна, коли стали говорити про розширення прав національних республік, почали згадувати й "множинну". А як ті "права" ще не дуже певні, то промовці й хитаються між тим і тим, утворюючи так цю плутанину.

Але для народів це, безперечно, болючий момент, бо "одинна" виразно зневажає їх національну гідність. Правда, може, дехто згадає в зв'язку з цим формулу США "єдність у многості", але ця формула до дійсності СРСР ніяк не підходить. У США немає етнічних одиниць — народів (за винятком, Нью-Мексико), штати в США — це тільки державні організації, а в СРСР національні республіки — це державне оформлення живих етнічних одиниць, що мають свої мови, свої культури, і "одинна" — це вияв імперіалізму, а не формули єдності. Цю "єдність" можна порівняти тільки з такими явищами, як французька "інтеграція" в Альжирі.

"Цікаве" світло на різне розуміння СРСР з боку росіян і "націоналів" кидає факт, що його відзначив проф. М. Ветухів у радянських делегатів на недавньому конгресі зоологів у Лондоні: там делегати з Москви й Ленінграду носили відзнаку з написом "Росія", а "націонали" — "СРСР". Отже, цю державу за кордоном як "спільку суверенних народів" репрезентують тільки "націонали", а росіянам досить і "одинни", що вже й зветься просто "Росія"!

В. ЧАПЛЕНКО

ЗАМОВЛЯЄТЕ КНИЖКИ

А. Любченко — Щоденник. Ч. I	0.80
В. Стефаник — Вибране	0.35
П. Гортак — Диявольні параболи	0.40
В. Чапленко — У нетрях Копет-Дагу	0.50
М. Івченко — Напоєні дні	0.30
А. Кашенко — Під Корсунем	0.60
П. Карпенко-Криниця — Підняті вітрила	0.40
Б. Олександрів — Мої дні	0.35
М. Гоголь — Сорочинський ярмарок	0.30
П. Волиняк — Земля кличе	0.25
П. Волиняк — Під Кизгуртом	0.20
О. Стороженко — Оповідання	0.35

Замовлення й гроші слати:

NOWI DNI

Box 452, Term. "A", Toronto, Ont., Canada.

Вчасно відновіть передплату — нагадувати нема кому й нема коли.

Не дайте, врешті, журналу сусідові — хай передплатить сам.

УКРАЇНСЬКІ П'ЄСИ В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ

(Лист з Праги)

З незмінною радістю слухаємо ми наших українських друзів, що приїжджаючи до Чехословаччини, розповідають про інтерес українських глядачів до нашої драматургії. Нас дуже порадували, зокрема, вистави за п'єсами чеського класика Й. К. Тила "Волинщик з Странониць" та сучасного драматурга П. Когоута "Таке кохання", здійснені драматичними колективами України.

Наші театри також поставили чимало п'єс українських драматургів, а ще більше п'єс було перекладено. З українського класичного репертуару відомі у нас "Пошилися у дурні", "Не судилось", "Маруся Богуч

славна", "Хазяїн", "Сто тисяч", "Сугута".

У празькому Реалістичному театрі імені Зденека Неєдли здійснено виставу за п'єсою І. Тобілевича "Мартин Боруля". Вона була тепло прийнята глядачем і витримала велику кількість репріз.

Із старшої генерації українських класиків ХІХ століття відомі у нас Тарас Шевченко своєю п'єсою "Назар Стодоля", Квітка-Основ'яненко п'єсою "Шельменко-денщик". У містах Ліберець, Пришів та у Празькому обласному театрі було поставлено "Украдене щастя" Івана Франка. Одні з театрів міста Брно успішно виступили на театральному конкурсі з "Лісовою піснею" Лесі Українки. Зараз Державний театр міста Брно готує прем'єру п'єси

"Камінний господар". На чеську мову перекладена також драма "У пущі" великої української поетеси.

З творів українських радянських авторів перекладені головним чином п'єси післявоєнного періоду, а з 30-их років тільки твори О. Корнійчука "Загибель ескадри", "Платон Кречет", "В степах України" та комедія Івана Кочерги "Майстри часу". Останнім часом у нас перекладено комедію І. Микитенка "Дні юності".

Крім названих п'єс Корнійчука, відомі ще "Партизани в степах України", "Фронт", "Правда", "Макар Діброва", "Калиновий гай". З успіхом пройшли "Крила" у празькому Камерному театрі. З творів інших драматургів існують переклади на чеську мову "Професора Буйка" Я. Баша, "Генерала Ватутіна" Л. Дмитерка, здійснено вистави п'єс "Під золотим орлом" та "Любов на світанні" Я. Галаана, комедії "Не називаючи прізвищ" В. Минка, "Життя починається знову" та "За другим фронтом" В. Собка. Визначною театральною подією були вистави п'єси Ю. Буряківського про Фучика "Прага залишається месою", яка ставилась у Національному театрі в Празі, а згодом і в обласних театрах міст Градец-Кралове, Острава, Опава, Готвальдов, Теплице, Ліберець, Оломоуц, Брно, Пльзен, Новий Ічін, Колін.

Ми знаємо, що багато творів українських авторів ще не перекладені. Мало відомі в нас, зокрема, останні п'єси українських драматургів. Головною темою наших театрів є сучасність. Ми з радістю зустрінемо нові цінні п'єси наших друзів про сучасне життя. Сподіваємось, що й вас зацікавлять твори наших драматургів. Вашим і нашим театральним працівникам треба ще більше співпрацювати, ще ліпше пізнавати один одного.

Алена МОРАВКОВА.

м. Прага.

("Літ. Газета", Київ, 19.5.1959 р.).

УСІ НА ЛТНЮ ЗУСТРІЧ У ТО-
РОНТІ, ЯКУ ВЛАШТОВУЮТЬ
ДОБРУС США і СУЖЕРО 4,

5 і 6 ЛИПНЯ ц. р.!

Penmans

ЖАДАЙТЕ!

ПЕНМАНОВІ

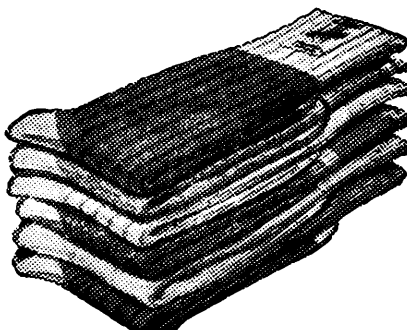
РОБОЧІ СКАРПЕТКИ

ТРИВКІ

РОБОЧІ СКАРПЕТКИ

У широкому виборі
РОБОЧИХ СКАРПЕТОК
ПЕНМЕНС

найдете кожний стиль і
грубість, що вам потрібні.
Які з них ви не вибрали б,
буде це найкраще, що за
таку ціну можете купити.

ТЕЖ СПІДНЯ ТА ВЕРХНЯ БІЛИЗНА
СЛАВНА ВІД 1868 р.

WS10-4

ЩЕ ОДНА БАНДЕРІВСЬКО-МАГІСТЕРСЬКА ПОСЛІДОВНІСТЬ

У двомісячнику "Київ" (Філадельфія, США) у ч. 2 за 1959 р., його редактор — Б. Романенчук — вирішив черговий раз "прогулятися" по Волинякові. Я, як правило, такими "прогулянками" ніколи не цікавлюсь, хіба що автори їх перейдуть межу людської пристойності. В такому випадкові я передрукую напад, щоб показати читачам людську підлоту.

Межа людської поведінки на мою думку переходить лише тоді, як когось обвинувачують у зраді свого народу, у вбивствах, в агентурній діяльності тощо. Все інше на мою думку можна писати всім і завжди. Принаймні на мене. Я, наприклад, ніколи не протестуватиму, як хтось скаже чи напише, що я поганий, дурний, що в мене препоганий ніс, чи що я взагалі ні до чого не здібний і т. д. — кожен має свій смак і погляди і має право висловлюватись про когось так, як він думає.

Б. Романенчук перейшов межу людської пристойності тим, що він свідомо пришиває (іменно по-більшовицькому "пришиває") мені й Багряному щось російське, більшовицьке, вживши в своїй не дуже то мудрій шпильці зовсім без потреби російської мови і більшовицьких виразів, навіть не беручи їх у лапки:

"Любимий вождь, Іван Павлович! Можеш спати спокійно... Про це вже старається твій вірний і відданий слуга Петька Петух", себто Петро Волиняк...

Як бачимо дуже оригінально й дотепно! Як і личить магістрові. Виходить з цього "дотепу", що мені й Багряному властиве все російське, більшовицьке, що навіть наші імена помилково звучать по-українському.

Так оце Ви, Вельмишановний і Дуже Поважний Пане Магістре, Докторе, Редакторе і прочая і прочая, аж отакий "бдітельний" "націоналіст-соборник"? Так оце Ви так про нас думаєте? Ні, неправда — ви так не думаєте, це ви тільки так по-галичмоно-магістерському соборно-політично упідлюєтесь.

Я не знаю, що пан магістер думають про Ів. Багряного, але певен, що про мене вони думають зовсім не так, як тепер пишуть у коломийському "Киеві". І це я зараз доведу.

Перш за все повністю передрукую цю братонависницьку нотатку, щоб читачі могли самі робити висновки:

"Нечувана любов. Найбільшій "соборник" між східняками і найбільшій східняк між соборниками (як бачите тепер без лапок, бо між східняками соборника бути не може. П. Вол.), майже геніяльний і абсолютно всезнаючий Петро Волиняк пише в своєму журналі ("Нові Дні", 1959, ч. 3) таке:

"Виступи Ів. Багряного в Торонті виявили просто нечувану на еміграції любов до цього нашого визначного письменника і політичного діяча від усіх прошарків еміграції, незалежно від її територіального походження, політичної орієнтації та віровизнання (підкр. наші — "Київ").

Любимий вождь, Іван Павлович! Можеш спати

спокійно. Тебе так нечувано і соборно, любить український народ, як не любив ще досі нікого. Про це вже старається твій вірний і відданий слуга Петька Петух. Тільки ти вже не забудь йому якого ордена почепити — він же так старається, мало із шкіри не вискочить".

Боронити Ів. Багряного я не маю найменшого наміру, але від свого твердження не відмовляюсь і в разі потреби можу його цілком певно обґрунтувати. Ну, а щодо епітету "вірний і відданий слуга", то вже хто-хто, а Б. Романенчук, який знає мене добре з Австрії (від 1955 року), напевно не сумнівається (я певен у цім!), що хочби він мене перейменував не тільки на "Петьку Петуха", а навіть і на соборного "когута", то я на посаду "вірного і відданого слуги" чи якогось іншого, за виразом Ю. Шереха "єсмена" таки не вродився. Це Б. Романенчук мусить знати хочби із власної практики.

Та вернімось до Романенчукової нотатки. Отже, читачі "Киева" мусіли б зробити висновок, що П. Волиняк: 1. Дуже дурний (Р-к пише: "майже геніяльний"), 2. Нічого ні в чому не розуміє (Р-к пише "абсолютно всезнаючий"), 3. Людина без характеру і хребта, яка сліпо поклоняється перед сильними "вождями" (Р-к пише: "вірний і відданий слуга"), 4. Не український патріот, а людина, яка думає по-російському та ще й російською мовою (Р-к пише: "Любимий вождь" і т. д.), людина яка навіть не може носити порядне українське ім'я — Петро, а мусить зватись московським "Петькою"...

Чудового редактора мають читачі "Нових Днів"! Та "горі імієм серця!" (І носи також!), бо був час, що Б. Романенчук був певен, що Волиняк буде "соборником" і до самої смерті віритиме, що бандерівців варто перевиховувати, що, мовляв, то "своя кров" і з них можуть бути люди (я справді вірив у це!) і писав про мене все "совсем наоборот", як кажуть одеські жидки.

У "Гомоні України" (ч. 5 (40), від 4. 2. 1950 р.) у статті "Літературне життя української еміграції в Австрії", у розділі "Петро Волиняк" (сім великих підвальних шпальт!) Б. Романенчук писав таке:

"... відновив свою літературну діяльність по кількарічній перерві. Волиняк почав писати ще на рідних землях і друкувався від 1931 року в різних літературних журналах, а між іншим і в "Житті й Революції"..."

"... Збірка оповідань на ці теми мала друкуватись ще в 1932 р. в Державному Видавництві України п. н. "На гірських кряжах і полонинах", але світу не побачила, бо (підкреслення всі мої П. В.) автор відмовився показати "організуючу й керівну роль партії в соціалістичному будівництві". Це напевне і було причиною арешту і заслання на Біломорсько-Балтійський канал" і т. д.

Отаке, п. Романенчуку! Сталінові відмовився догоджати і пішов у тюрюгу й заслання, а Багряному, який не має не тільки що ГПУ чи НКВД, а навіть паскудного бандерівського СБ, яке може хоч не заслати на ББК, то пудом і цуркою задушити, — став "вірний і відданий слуга"... Вибачте, Вельмишановний і дуже Поважний та ще й Правдомовний

Пане Магістре, але смію запитати Вас: Коли Ви брешете — У 1950 чи в 1959 році?.. І де саме: У "Гомоні України", чи в коломийському "Києві"?.. Та цитуємо Б. Романенчука з "Гомону України" ще раз:

"Хоч давніша Волинякова творчість не відома ширшому читачеві, однак з останніх творів не важко зміркувати, що маємо справу з письменником, у якого є і літературний хист і літературний досвід... Збірка... "Земля Кличе" (1946) показує добру технічну культуру і виразний літературний талант Волиняка, який володіє досить багатим засобом фарб і вміє ними покористуватися у змальовуванні гарних, плястичних, чітких і небанальних образів. Його мовостиль поетичний і образний... персонажі вільні від схематизму. Автор, напр., не має звички описувати персонажу від себе, він користується радше безпосередніми засобами, які дають можливість персонажам виявлятися у дії... на загал це письменник самобутній і можна сказати з власним літературним обличчям".

І далі:

"Із кількох оповідань названої збірки "Земля кличе" п. Волиняка найвартіснішим видається нам "На хуторі", в якому автор сміливо змальовує духовий образ Гр. Сковороди в останні роки його життя. Це оповідання було нагороджене на літературному конкурсі "Нових Днів" 1946 року, і з цього приводу один із членів журі (ред. "Укр. Літ. Газети" у Мюнхені Ів. Кошелівець. П. Вол.) писав: "Творча фантазія письменника, щоправда, не виходить за межі устійнених Ковалинським і пізнішими дослідниками уявлень про філософа, однак твір, написаний в теплих ліричних тонах, читається з інтересом, особливо в тих місцях, які змальовують Сковороду далеко від людей, серед чудесної української степової природи. Прозоросяний величавий пейзаж вдало вплітається в розповідь і створює гармонійне тло, на якому яскравіше вимальовується образ мислителя. Весь нарис витриманий в урочисто піднесеному тоні, який досягається головню своєрідно-інверсійною будовою фрази".

Думаю, що цитувати досить, хоч я міг би цитувати ще багато. Ну, а через 9 літ, як я наживав п'ятами на темну і бридку бандерівщину, Б. Романенчук запевняє своїх нещасних читачів, що Волиняк — трохи чи не останній неук і дурень... То чи буде це непристойністю, як я скажу: Б. Романенчук — безконкурентний брехун, який, щоб догодити своїй партії, зневажає сам себе і просто цинічно кпить із своїх читачів?..

Та зачитуймо Б. Романенчука з "Гомону України" іще раз (усі підкреслення мої. П. В.):

"... варто відзначити "Лист з Волині", у якому автор змальовує трагізм українського народу, що

ще не зазнав був советського раю, а саме на **західноукраїнських землях...** Нова **московсько-большевицька влада зруйнувала** до основ старий лад і завела новий, забрала від дітей батьків, рідний дім і все, все, що вони мали... Дуже зворушливо змальовує автор почуття дитячої психіки, завдяки чому оповідання набирає особливого інтересу".

"Окремою книжечкою вийшло оповідання "Під Кизгуртом" (1947). Це добре побудоване сюжетне оповідання, в якому автор вернувся до давнішої тематики... Тільки ж темою цього оповідання є епізод з життя давніх українських поселенців в Сер. Азії, серед отих киргизів чи узбеків, **які так само ненавидять московсько-більшовицького наїзника, як і українці...**" Котре з цих явищ є протиприродне — те, що змальовував автор в оповіданні, чи те, що ми помічаємо тут (у Канаді і США — П. Вол.)? Відповідь читач напевне знайде у "Під Кизгуртом".

"А ще треба згадати літературний репортаж Волиняка "Кубань — земля українська, козака" (1948). Що це: репортаж, чи повість? Автор назвав це репортажем, але воно читається, як добра повість про Кубань та про те, **як Москва намагалася з корінням винищити український народ та приборкати непокірного українського духа...** Жоден, мабуть нарід **не виявив** супроти нищівних заходів Москви **стільки невгнутости й твердості**, що український, але й до жодного мабуть народу Москва не стосувала таких диких і жорстоких засобів, як до українського. **І не знищила Москва українського духа. Це прекрасно показує Волиняк у своєму репортажі...** Це дуже жахлива картина, як її показав автор, але не менше правдива. Проте вона **не викликає в читача песимізму** своєю трагічністю і жахливістю. Навпаки, **вона повна оптимізму, не тільки у фразах, але й у всіх деталях, образах. І це дуже позитивний бік репортажу**, бо оптимізм — одна із основ нашої сили на еміграції, сили, якої нам так багато треба, щоб бути корисними батьківщині".

Як бачимо з цитат, Б. Романенчук переконував читачів "Гомону України", що Волиняк таки соборник, бо **дуже прихильно** змальовував знищення української родини **на західних українських землях**, блискуче довів, що вся Волинякова творчість скерована на боротьбу з російським більшовицьким окупантом, що вона (творчість) оптимістична, себто Волиняк вірить у неминучу перемогу нашого народу в боротьбі з окупантом.

А що ж тепер? Волиняк — людина, яка думає по-російському, російською мовою, словом, не український Петро, а московський "Петька" та ще й "Петух"!..

Ні, треба бути не людиною, а бридким слимаком, щоб отак знущатися самому з себе, як це робить Б. Романенчук.

Щодо мене, то Романенчукові читачі мають змогу вибрати: або вірити Романенчукові з "Гомону України", або вірити йому з "Києва". Щодо самого Романенчука, то їм вибору нема: або він з них кпив у "Гомоні України", або кпить тепер у "Києві" — однак він буде в їх очах брехуном і людиною, яка не шанує ні свого імени, ні свого слова.

Що спричинює такі явища? Тенденція під плащиком соборності затримати поділ нашої нації на дві частини: на галичан і на українців. Саме те, проти чого я боровся й боротимусь: мусимо мати тіль-

MODERN HEATING

ОПАЛЕННЯ:

Водяне — Парове — Помпи
Оіл Борнери та наприви.

J. KIRICHENKO

134 DOVERCOURT RD.

TORONTO, ONT. PHONE: LE 2-8829

ки українців! А спекулювати на соборності нема чого — це вже давно перейдений етап нашої історії. Сьогодні про потребу соборності можуть говорити тільки примітивні політичні спекулянти типу Б. Романенчука та його партії. І я їх ніколи не шанував і не шануватиму. Б. Романенчук може завтра написати найкращу статтю про Ів. Багряного в своєму "Києві", а Ів. Багрянний може також віддати данину "соборності" і написати те саме про Б. Романенчука в "Українських Вістях", але й тоді Б. Романенчук лишиться для мене не людиною, а слимаком.

Для мене в першу чергу — людина, а вже потім українець, а ще потім — член партії якоїсь. Якщо двонога істота втратила людські ознаки (чи й не мала їх ніколи!), то вона зайва і шкідлива нації, не дасть вона користи й партії.

Ось саме тому я й загострю боротьбу з полі-

тичною аморальністю. Саме тому "підняв на щит" і підлий виступ Б. Романенчука, з яким роками співпрацював і який не має найменшої підстави сумніватися ні в моїх людських, ні в національних якостях.

Аматорам обвувувачувати мене в галичаножерстві нагадаю, що свого товариша по протиросійському підпіллю і по російській тюрмі О. Калинника (східняка з крові й кости!) я так само "похвалив", як і закукуріченого галичмона Б. Романенчука.

П. Волиняк

П. С. У тому ж числі "Києва" є ще й друга нотатка Романенчука про мене й Багряного. Та поскільки там Романенчук не робить брудних політичних натяків, то я її не згадую — ред. Б. Романенчук має право на свій смак і на свою власну думку і може її завжди вільно висловити.

ЩЕ ОДНЕ МУЗИЧНЕ СВЯТО В ТОРОНТІ

У минулому числі ми писали про концерт української симфонічної музики, одночасно повідомляючи, що 17 травня має відбутись концерт з творів композитора Миколи Олексійовича Фоменка.

Як і можна було передбачати, концерт відбувся з повним мистецьким і матеріальним успіхом: велика зала УНО майже була виповнена вибраною публікою і концерт себе цілком виправдав матеріально, хоч і були чималі видатки, бо з Нью-Йорку приїхав не сам М. Фоменко, а й більша частина виконавців: Ізабелла Орловська, Лев Рейнарович, В. Ціsik. Четвертим виконавцем була відома в Торонті піаністка Оксана Бризгун-Соколик, яка фактично й була ініціатором і організатором концерту. Допомогали їй численні прихильниці і прихильники творчості М. Фоменка — батьки учнів її фортепіанової студії, які створили спеціальний комітет у складі: М. Горбань (голова), І. Мельник (заст. голови), М. Голод, О. Копач, І. Кушпета, Л. Макарик, М. Миськів, Д. Поронюк, В. Цурковська — члени комітету.

Спільні зусилля цієї групи і вможливили торонтянам мати приємність зустрітись з нашим визначним композитором і чути його твори у дуже культурному виконанні.

Поскільки це був концерт з творів лише М. Фоменка та ще й з участю самого автора (автор акомпанював усім виконавцям, що вельми спричинилось до якості виконання і до успіху концерту в публіки), то личило б сказати щось про творчість композитора. Дехто в таких випадках любить порівнювати: мовляв, автор є послідовником такої чи такої школи, такий його твір нагадує такого композитора, а інший другого і т. д. Так говорити про композитора, то значить не сказати про нього нічого: чи то з небажання щось сказати, чи просто... не маючи чого сказати.

М. Фоменко — композитор дуже різноманітний: він пише опери, кантати, фортепіанові твори, твори для скрипки, хори, дуети, романси, маршові пісні, аранжує народні пісні тощо, тощо. Нема сумніву, що якби наш композитор діяв сьогодні в Україні, то він був би одним з найвизначніших творців музики, бо що не кажи, а еміграційні умови таки

ніяк не сприяють його творчому самовиявленню, а тим більше його популяризації серед народу.

М. Фоменко за стилем романтик. Але порівняння його творів з Вебером чи Суком, як це зробив І. Ковалів у "Гомоні України", ніяк не визначає характеру його творчості: Фоменків романтизм не заглядає в минуле, а він глибоко сучасний і навіть стремить у майбутнє. Саме тому його музична мо-

Оксана Бризгун-Соколик

ва завжди відсвіжена і глибоко сучасна. І саме тому виконавці люблять Фоменкові твори виконувати, а слухачі слухати. На товариській вечірці по концерті баритон Лев Рейнарович сказав: "Люблю Фоменкову музику. Його твори легко вивчаються і легко співаються". Справді, Фоменковим творам — байдуже вокальним чи інструментальним — властиве щире ліричне звучання, багатство колориту, їм властива ще й щира людяність. Це все приводить до великої сили емоційного впливу на слухача. А це і є справжнє мистецтво, бо годі шукати мистец-

Ізабелла Орловська

тва у музичній нелогічності дисонансів чи в накопиченні ритмічних "несподіванок", які можуть сподобатись лише дуже "фаховим" критикам, але ніколи не збудять емоцій у справжнього споживача музики, себто приведуть до того, що мистець розминеться із своїм завданням.

М. Фоменко творить пісні й романси на тексти сучасних поетів: В. Сосюри, Ів. Багряного, Яра Славутича, М. Пригари, М. Ситника, Є. Маланюка тощо. Не можна оминати факту, що композитор дуже уважно ставиться до літературного твору, до ідейного задуму поета. Він мистецтвом музики прагне якнайглибше розкрити поетичний твір і навіть поглибити його ідею. Це Миколі Олексійовичу майже завжди вдається. І це відчувають вдумливі слухачі його творів. Для прикладу, моя сусідка, слухаючи прекрасне Рейнаровичеве виконання "Любів Україну" (за текстом В. Сосюри), прошепотіла: "От коли б це почув Сосюра! Аж тоді б він зрозумів, якого хорошого вірша він написав!" "Підіть, — відповів я їй, — скажіть це Фоменкові — аж тоді він цілком усвідомить, яку хорошу музику він написав на Сосюрині слова".

Моя сусідка, звичайно, не мала наміру писати рецензію, це вона відчула, як звичайна слухачка, не шукаючи в творчості Фоменка нічого, розумом, а тільки душею. Я вірю, що не одна вона так думала в час концерту. І це хороше свідчення для композитора!

Ще повніше виражене Фоменкове уміння музичними засобами глибоко розкривати слухачеві текст поетичного твору у романсі "Ой, у полі..." (на прекрасний текст Яра Славутича): тут поетична словесна розповідь не тільки нічого не втратила від поєднання з музичною розповіддю, а композитор її значно поглибив. У результаті вийшов твір, який зворушує слухача до самої глибини його душі. Цей твір не лише був "коронною точкою" вечора у виконанні Ізабелли Орловської, а, здається нам, і всього концерту.

Концерт розпочато вступним словом В. Ревуцького. Нічого готового слухачам В. Ревуцький не дав — він їм кинув кілька тез, над якими мислячий слухач мав би подумати сам і навчитись оцінювати людей за їх вкладом у нашу культуру.

У самому концерті взяли участь два інструменталісти: піяністка О. Бризгун-Соколик та скрипаль В. Ціsik та два вокалісти: камерна співачка Ізабелла Орловська (сопрано) і Л. Рейнарович (баритон).

Володимир Ціsik

Оксана Бризгун-Соколик цього вечора виявила себе досвідченим виконавцем з доброю музичною культурою і витонченістю смаку та широким творчим діапазоном — від інтимно-ліричного (два прелюди першого відділу) до повної напруги динамічності (героїчний прелюд "гіс-моль" у 2-му відділі).

UNIVERSAL HEATING

ТОРОНТО

УСІ ВИДИ ОПАЛЕННЯ:

Повітряне,

Водяне,

Парове.

Помпи та ойл борнери

Ремонт різноманітних ogrivальних апаратів.

У разі потреби телефонуйте на телефони:

LE 4-8041

або

EM 6-4863

Відомий наш скрипаль В. Цісик (колишній концертмайстер Львівської опери) виконав "Легенду" та сюїту "З далекого неповторного дитинства" (Казка старенької бабусі, Метелик, Колискова, Маленький барабанщик).

В. Цісик — один з найкращих наших скрипалів на еміграції — виконав свою програму з добрим відчуттям смаку й міри. Вершка передачі ліричних почуттів він досягнув у сюїті (Колискова), донісши цей твір до більшості слухачів. Характерним у В. Цісика є інтонаційна витонченість його виконання.

Ізабелла Орловська, як ми вже згадували вище, блискуче виявила свою виконавчу вправність, а особливо уміння інтерпретувати твір, у романсі на текст Яра Славутича "Ой у полі..." І. Орловська має повний ніжності й динаміки голос, яким уміє передавати найтонші ліричні нюанси твору, має вняткову контролю над своїм голосом.

Лев Рейнарович (колишній соліст Львівської опери) має дуже приємного тембру голос. У його виконанні не бракує патосу і динамічної сили, які цілком полонили слухачів. Виступав він у сольових номерах і в дуетах з І. Орловською — дует Марусі й Софрона з опери "Маруся Богуславка", "Ніч" (на слова М. Ситника) та "Весняний вальс". Заля захоплено вітала обох вокалістів.

У СПРАВІ КУПІВЛІ Й ПРОДАЖУ РЕАЛЬНОСТЕЙ

звертайтесь

до

**найбільшого українського бюро продажу
реальностей**

R. CHOLKAN
Real Estate Ltd.

527 Bloor St. W.

Toronto, Canada

LE. 2-4404

**ГОТЕЛІ — КАМ'ЯНИЦІ — ДОМИ
— ПІДПРИЄМСТВА**

УКРАЇНЦІ КАНАДИ Й АМЕРИКИ!

**Цьогорічна зустріч
українців Канади і США**

**відбудеться 4, 5 і 6 липня
на площі "Київ" коло Торонта.**

**Велика забава з танцями відбудеться у відомій уже
залі ПАЛАС ПІР над озером Онтаріо в Торонті.**

Політична тема зустрічі:

**250-ліття виступу великого гетьмана Івана Мазепи
проти російських окупантів.**

Головні Управи Добрусу, США та СУЖЕРО

Квітами та захопленими оплесками слухачі вшанували нашого заслуженого композитора і його дружину Ізабеллу Орловську.

Лев Рейнарович

Це був чи не найкращий концерт цього сезону в Торонті: і велика та складна й різноманітна програма, і культурне та якісне виконання творів, як і дуже чисельна вибрана публіка — створили в залі той хороший інтимний настрій, коли автор, виконавці і слухачі ніби пов'язані невидимими нитками і всі разом творять музичний твір. Бо справді — музичний твір, недовнесений до слухача чи з якоїсь причини несприйнятий ним, не може вважатись мистецьким твором, бо він не виконує своєї основної функції: збуджувати людські емоції, підносити людину, удосконалювати її.

По концерті відбулася товариська зустріч з композитором та виконавцями, на якій було понад півсотні осіб. Тут з цікавими спогадами виступив артист М. Тагаїв, який розповів присутнім про першу виставу Фоменкової дитячої опери "Івасик-Телесик" у Харківському театрі юного глядача, яка йшла з великим успіхом довгий час у Харкові і в Москві, у якій М. Тагаїв виконував одну з основних ролей.

Усім паням з комітету, а зокрема Оксані Бризгун-Соколик належить найкраща подяка за приємний і культурний вечір.

П. Волиняк

Раріовисильня СКФН посилює свою надавчу силу до 5 000 W.

**Слухайте кожної суботи
від год. 7-ої до 7.30 вечора
нову українську
РАДІОПРОГРАМУ**

„ПІСНЯ УКРАЇНИ“

**з радіовисильні СКФН, хвиля 1400, Торонто
Під керівництвом Прокопа Наумчука
диктор: Юрій Починюк.**

ЗВЕРНЕННЯ ДО

КАНАДІЙЦІВ ПО ВИБОРУ

Пристосуватись до нового суспільства — це не легка справа для дорослих осіб. Ми знаємо, що багато з-поміж мільйона (1,000,000) людей, які вибрали свій осідок в Онтаріо впродовж останніх 13 літ, будуть здивовані подіями, що навкала них відбуваються. Щодо економічної ділянки, то вони потребують допомоги у справах громадянства, законів, руху, здоров'я і освіти. Щоб допомогти цим канадцам по вибору стати правдивими і щасливими громадянами, Уряд Провінції Онтаріо відкрив новий відділ громадянства при Департаменті Провінціального Секретаріату в будинку Парляменту в Торонті.

Цей новий відділ буде діяти як зв'язковий поміж Федеральними і Провінціальними Департаментами

та буде давати свої поради й допомогу новим громадянам. Цей відділ дасть інформації як треба зробити аплікації на документи громадянства, коли за федеральним законом п'ятилітній період вичікування скінчиться, та приготує і упорядкує ці документи зовсім безплатно. Цей відділ громадянства дасть інформації у справах вивчення англійської мови та громадянства та інформації про закони, рух, здоров'я як і про допомогу в поліпшенні умов життя, якщо виникне потреба; по суті у всіх інших справах які полегшують щасливий побут наших канадців по вибору.

Уряд Провінції Онтаріо запрошує сердечно всіх канадців по вибору користати з цих нових можливостей в разі потреби.

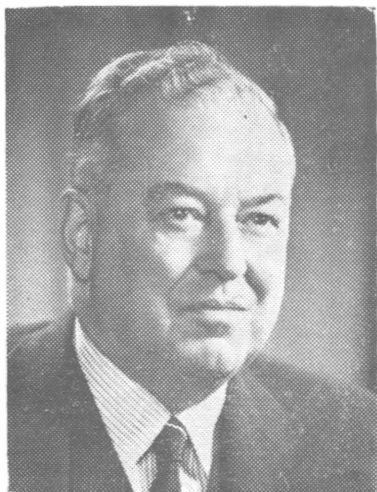
DEPARTMENT OF THE PROVINCIAL SECRETARY

PROVINCE of ONTARIO

Hon. Mackinnon Phillips, M.D.
Provincial Secretary and
Registrar General

Hon. Leslie M. Frost, Q.C.
Prime Minister

Плянувати й розвивати майбутність Онтаріо

“УРЯД ОНТАРІО ГОРДИЙ ЗА ВЕЛИЧЕЗНИЙ РОЗВИТОК ЦІЄЇ ПРОВІНЦІЇ ЗА ОСТАННІ РОКИ... ЗА ПОСТУП, ЩО ПРОДОВЖУВАТИМЕТЬСЯ. ОДНОЧАСНО ВАШ УРЯД ЗВЕРТАЄ ОСОБЛИВУ УВАГУ НА ДОБРОБУТ КОЖНОЇ ОДИНИЦІ В ГРОМАДІ.”

Hon. W. M. Nickle, Q. C.,
Minister of Planning and Development
for the Province of Ontario.

ЗА ОСТАННІХ ДЕСЯТЬ РОКІВ, У ЧАС КОЛИ ОНТАРІО ЗРОСТАЛО ШВИДШЕ, НІЖ БУДЬ-ЯКА ІНША ОБЛАСТЬ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ, ЦЯ ПРОВІНЦІЯ ПРИЙМАЛА ЩОРІЧНО БАГАТО БІЛЬШЕ, НІЖ 150 000 НОВОПРИБУЛИХ. ОНТАРІО ВДЯЧНЕ НОВОПРИБУЛИМ ЗА ЇХ ЗНАМЕНИТИЙ ВКЛАД, ЯКИЙ ВОНИ ВНЕСЛИ У РОЗВИТОК І ДОБРОБУТ ЦІЄЇ ПРОВІНЦІЇ.

ДОБРОБУТ НОВИХ ГРОМАДЯН ОНТАРІО БУВ І ДАЛІ ЛИШАЄТЬСЯ НАЙВАЖЛИВІШОЮ ТУРБОТОЮ МІНІСТЕРСТВА ПЛАНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ. ЗАТЯМТЕ, ЩО ПОСЛУГИ ЦЬОГО МІНІСТЕРСТВА ДОСТУПНІ КОЖНОМУ ЖИТЕЛІВІ.

ПО ДОКЛАДНІШІ ІНФОРМАЦІЇ У СПРАВІ ІМІГРАЦІЇ ПИШІТЬ ДО ДИРЕКТОРА А. В. ГРЕЙТА.

ONTARIO DEPARTMENT OF PLANNING & DEVELOPMENT

Hon. W. M. Nickle, M.B.E., M.C., Q.C.
MINISTER

Hon. Leslie M. Frost, Q.C., LL.D.
PRIME MINISTER
